

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра цифрових технологій фінансових операцій

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Обліково-аналітичне забезпечення розрахункових операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка»

Здобувачки Семенюк Д.О.

4 курсу 431 групи

**Керівник к.е.н. Зеленьак В.В.
доц. Маркова Т.Д.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ”14“ червня 2023 р., протокол №18.

Завідувачка кафедри цифрових технологій фінансових операцій

_____ проф. Ткачук Г.О.

Одеса – 2023 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки бізнесу і контролю

Кафедра цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти “бакалавр”

Спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

Освітня програма “Облік і аудит”

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Зав. кафедри
цифрових технологій
фінансових операцій**

“___” _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Семенюк Діани Олександрівни

1. Тема роботи: **«Обліково-аналітичне забезпечення розрахункових операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка»**

Затверджена наказом ОНТУ від 07 квітня 2023 р. наказ № 139-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи **14 червня 2023 р.**
3. Вихідні дані до роботи: **Звітні дані про діяльність підприємства за 2019-2020р.р.**

4. Перелік питань, які потрібно розробити: **Теоретичні основи обліку і контролю об'єкту дослідження. Техніко-економічна характеристика діяльності підприємства за 2019-2020 роки. Особливості організація бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку і контролю об'єкту дослідження на ньому. Висновки та пропозиції.**

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) –

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 15 лютого 2023 р.

Керівник _____ к.е.н. Зеленьак В.В.
_____ доц. Маркова Т.Д.

Завдання прийняв до виконання _____ Семенюк Д.О.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи	15.02.23 - 20.04.23	
2. Техніко-економічна характеристика діяльності підприємства	21.04.23 - 15.05.23	
3. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку і контролю за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому	16.05.23 - 05.06.23	
4. Оформлення кваліфікаційної роботи	06.06.23 - 13.06.23	

Здобувач-дипломник _____ Семенюк Д.О.

Керівник роботи _____ к.е.н. Зеленьак В.В.
_____ доц. Маркова Т.Д.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник Семенюк Д.О. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної бакалаврської роботи на тему: «Обліково-аналітичне забезпечення розрахункових операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка».

У дипломній роботі розглянуто сутність, основи обліку розрахункових операцій, розкрито принципи ведення бухгалтерського обліку на підприємстві та запропоновані заходи щодо покращення стану обліку на підприємстві.

В другому розділі надана техніко – економічна характеристика та проведе- но економічний аналіз діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка» з поглибленим аналізом розрахунків.

В третьому розділі розкривається стан бухгалтерського обліку та контролю розрахункових операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка».

У висновках вказуються результати проведеного дослідження питань обліку та аналізу контролю діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка» та рекомендації, щодо удосконалення бухгалтерського обліку розрахункових операцій, а також пропозиції про позбавлення негативних явищ, що призведе до покращення діяльності підприємства».

Дипломна робота містить:

- текстової частини	- 76;
- таблиць	- 19;
- рисунків	- 5;
- додатків	- 5.

ЗМІСТ

С.

Вступ.....	6
1. Економічна сутність обліку розрахункових операцій.....	9
1.1. Економічна сутність обліку розрахункових операцій.....	9
1.2. Види розрахунків.....	16
1.3. Контроль і ревізія розрахункових операцій.....	29
2. Економічний аналіз діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка».....	30
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства.....	30
2.2. Економічний аналіз розрахункових операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка».....	37
3. Організація бухгалтерського обліку активів та пасивів підприємства у ТОВ «Чорноморська іграшка».....	45
3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві.....	45
3.2. Бухгалтерський облік розрахункових операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка».....	56
Висновки та пропозиції.....	63
Список використаних джерел.....	66
Додаток А.....	69
Додаток Б.....	70
Додаток В.....	71
Додаток Д.....	74
Додаток Е.....	75

ВСТУП

Актуальність теми. Розрахунки підприємства є економічною категорією, в якій переплітається безліч теоретичних і практичних аспектів. Серед них важливим є питання про суть, значення і основи організації розрахункових операцій.

Сучасний етап економічного розвитку країни характеризується значним сповільненням платіжного обороту що викликає зростання заборгованості на підприємствах. Тому важливим завданням є ефективне управління розрахунками на оптимізацію загального їх розміру.

Істотну частину бухгалтерської діяльності становить облік розрахунків із суміжними організаціями, в яких кожне конкретне підприємство може виступати по черзі в якості постачальника, підрядника, покупця, замовника, дебітора і кредитора.

Вивчення наукових праць та практика господарської діяльності проблем обліку та контролю розрахункових операцій свідчать про те, що деякі з теоретичних положень відносно трактування розрахункових операцій є дискусійними, а ряд важливих аспектів їхньої організації, оцінки та методики

Здобувачка	Семенюк Д.О.			КРБ. ЦТФО. 431.1.1.3.			
				Текстова частина	Стад		Стор.
Керівник	Зеленяк В.В.					5	76
	Маркова Т.Д.				ОНТУ		
Зав.каф.	Ткачук Г.О.						

обліку потребують удосконалення. У зв'язку з цим вибір теми дослідження та його цільова спрямованість є достатньо актуальними.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є дослідження організаційно-методичних аспектів обліку розрахункових операцій. Відповідно до цільової спрямованості роботи на дослідження поставлено такі завдання:

- дослідити підстави виникнення розрахунків в системі нормативно-правового регулювання;
- узагальнити теоретичні положення щодо економічної сутності заборгованості підприємства; – розглянути класифікацію заборгованості згідно національних стандартів;
- проаналізувати організацію обліку розрахункових операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка»;
- дослідити особливості обліку розрахункових операцій на підприємстві;
- провести аналіз стану розрахункових операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка»;
- дослідити організацію внутрішньогосподарського контролю розрахункових операцій заборгованості на підприємстві.

Об'єктом дослідження є ТОВ «Чорноморська іграшка».

Предметом дослідження є організація та методика обліку та контролю розрахункових операцій.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано як загальнонаукові методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, абстрагування, конкретизація), так і емпіричні (документування, розрахунково-аналітичні та балансово-звітні прийоми). Окрім того, застосовано методи теоретичного узагальнення і порівняння – для розкриття економічного змісту дебіторської та кредиторської заборгованості.

Практичне значення результатів дослідження полягає в обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку та контролю розрахункових операцій на підприємстві.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на **77** сторінках друкованого тексту. Робота містить **19** таблиць, **5** рисунків, **5** додатків. Список використаних джерел складається із **28** найменувань, поданих на **3** сторінках.

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

1.1. Економічна сутність обліку розрахункових операцій

Основними поняттями розрахункових операцій є дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість та зобов'язання.

Провівши моніторинг визначення дебіторської заборгованості різних наукових кіл, можна прийти до висновку, що їх погляди на дане питання можна умовно поділити на три групи. До першої групи відносяться автори, які вважають, що дебіторська заборгованість – це рахунки розрахунків з покупцями і замовниками, не оплачені у встановленому порядку. До другої групи відносяться науковці, які вважають, що дебіторська заборгованість – це заборгованість інших підприємств та осіб нашому підприємству. Третя група вчених вважає дебіторську заборгованість коштами в розрахунках, тобто коштами даного підприємства, що тимчасово знаходяться у інших підприємств або осіб і належать по закінченню відповідного терміну до повернення даному підприємству.

По-різному вчені розуміють і поняття «кредиторська заборгованість» і часто ототожнюють його із терміном «зобов'язання». У зв'язку з цим виникає різноманітність класифікацій кредиторської заборгованості і зобов'язань.

Теоретичні принципи, що складають основу визнання, оцінки і розкриття кредиторської заборгованості, ще недостатньо опрацьовані, і кредиторська заборгованість тривалий час розглядалась просто як «зворотний бік» активів. Часто кредиторську заборгованість ототожнюють із поняттям «зобов'язання» та «заборгованість».

У бухгалтерській практиці заборгованість поділяється на дебіторську і кредиторську. Однак, М.І. Кутер дані види заборгованостей відносить до фінансових зобов'язань [20]. Така ситуація вимагає відповідної конкретизації.

Кредиторська заборгованість – це зобов'язання. Під зобов'язанням в даному випадку слід розуміти фактичне зобов'язання підприємства, що виникло з минулих подій, розрахунок по якому повинен призвести до вилучення з майна підприємства різних видів ресурсів.

Визначення кредиторської заборгованості коливаються від досить традиційного: “належний до оплати борг” до досить екстравагантних, але не позбавлених змісту: «очікуваний відтік грошових коштів або інших ресурсів»

або «відмова суб'єкту від потенційного доходу». Останні думки найбільш повно виражені у досить типовому визначенні: «кредиторська заборгованість – це попередня відмова суб'єкта від потенційного доходу або майбутніх економічних вигод на користь інших суб'єктів відповідно з існуючим в теперішній час зобов'язанням, обумовленим попередніми господарськими операціями або іншими подіями». Тут головним визнається не те, що фірма щось винна, а те, що вона втрачає майбутні економічні вигоди.

Є.С. Хендріксен і М.Ф. Ван Бреда в підручнику «Теорія бухгалтерського обліку» цілий розділ присвячують кредиторській заборгованості і називають його «Залучений капітал (кредиторська заборгованість)». При цьому кредиторську заборгованість характеризують як можливе майбутнє вилучення засобів підприємства, обумовлені раніше прийнятими ним на себе зобов'язання. Доцільніше було б вживати термін не «залучений капітал», а, наприклад, «заборгованість». Ми вважаємо, що не можна характеризувати кредиторську заборгованість як капітал, хоча і залучений. Аргументуючи дану позицію, можна навести декілька визначень поняття капітал.

Капітал – має наступні смислові значення: сукупні ресурси, що застосовуються в бізнесі; чиста вартість (вартість активів мінус сума зобов'язань); вихідна сума, що є для здійснення підприємницької діяльності. У більш вузькому розумінні капітал – це вкладене в справу джерело доходу у вигляді засобів виробництва, що працює.

Можна погодитись з тим, що кредити, зобов'язання з облігаціями, заборгованість з постачальниками є тим капіталом, який приносить дохід. Наприклад, для того, щоб розпочати власну справу, власник використовує не тільки свої кошти, але й кредит банку. В той час як в пасиві балансу обліковується заборгованість за кредитами, реально придбані в кредит засоби «працюють», приносячи дохід. Аналогічно заборгованість перед постачальником: заборгованість є до певного моменту часу, але водночас, запаси, придбані у постачальника, використовуються при виготовленні продукції. На нашу думку, не досить вірне твердження про те, що нараховані відсотки за кредити, або плата за відстрочення платежу приносять дохід. Вони збільшують не активи, а лише витрати діяльності.

Моніторинг визначення кредиторської заборгованості різними науковцями дав змогу умовно розділити дефініції на три групи.

До першої групи дефініцій можна віднести визначення вчених, які

вважають, що кредиторська заборгованість – це тимчасово залучені кошти (А.Г.Завгородній, Б.А.Райзберг та інші). Складається думка, що підприємство спеціально залучає кошти у іншого підприємства, однак це не так. Просто воно неспроможне або не вважає за потрібне сплатити в даний час визначену грошову суму. Існування кредиторської заборгованості обумовлене неспівпаданням моменту отримання товарів та послуг і моментом сплати за ними.

До другої групи дефініцій відноситься визначення А.М. Мороза та інших вчених, які вважають, що кредиторська заборгованість – це вид міжгосподарського кредиту. Дане твердження потребує уточнення.

В економічній літературі переважає думка, що кредит – це економічні відносини, що виникають між кредитором і позичальником з приводу одержання останнім позички в грошовій або товарній формі на умовах повернення в певний строк зі сплатою відсотку.

Прийнято виділяти такі види кредиту:

- фінансовий (в кредит надаються грошові кошти);
- товарний (в кредит продаються матеріальні цінності);
- інвестиційний,
- податковий;
- кредит під цінні папери, що засвідчують відносини позики.

Товарний або, як його називають, комерційний кредит - це надання підприємствами одне другому кредиту у вигляді відстрочки сплати грошей за продані товари.

Принципи кредитування частково не співпадають з принципами кредиторської заборгованості. До принципів кредитування відносять строковість, платність, поверненість. Так, кредиторська заборгованість обмежена часом (термін оплати згідно з умовами договору, термін позовної давності). За прострочення сплати (погашення кредиторської заборгованості) згідно з умовами договору повинні бути стягнені штраф, пеня з підприємства-боржника. Але якщо це відбувається згідно терміну сплати, то погашення проводиться тільки в межах заборгованості й додаткові суми за користування коштами не нараховуються. За використання кредиту, як правило, сплачується певна грошова сума. І кредит, і кредиторська заборгованість підлягають обов'язковому поверненню. Окрім того, кредит свідомо береться підприємством, а кредиторська заборгованість виникає через нерівномірність

постачання. Відмінність між кредитом і кредиторською заборгованістю полягає в тому, що кредит залучається підприємством на добровільних засадах, а деякі види кредиторської заборгованості виникають у підприємства відповідно до законодавства (перед бюджетом, позабюджетними фондами та ін.) в примусовому порядку.

До третьої групи дефініцій відноситься визначення П.Т. Саблука та його прибічників. Кредиторська заборгованість – це сума, яку повинен сплатити боржник за одержані від постачальника цінності, надані послуги чи виконані роботи. Однак, на нашу думку, дане визначення не враховує всіх можливих кредиторів підприємства. В їх ролі можуть виступати працівники підприємства за нараховану і не виплачену заробітну плату, бюджет та позабюджетні фонди по обов'язкових платежах та зборах тощо.

З'ясовуючи взаємозв'язок між поняттям «зобов'язання» і «кредиторська заборгованість» бачимо, що автори займають одну з чотирьох позицій:

- не розглядають зобов'язання загалом – у зв'язку з цим джерела залучених коштів вчені поділяють на кредити, позики, розрахунки та іншу кредиторську заборгованість або на довгостроковий і короткостроковий залучений капітал;

- окремо розглядають кредиторську заборгованість та зобов'язання – наприклад, деякі вчені в цьому випадку джерела утворення засобів підприємства поділяють на: власний капітал, позикові (залучені) джерела та зобов'язання, під якими розуміють “своєрідне джерело, що виникає при розрахункових відносинах з іншими організаціями і особами (кредиторами)”, одразу зазначаючи, що друга частина залученого капіталу – позикові (залучені) кошти поділяються на кредити банків, позикові кошти і кредиторську заборгованість.

Важливо, хто ж тоді виступає суб'єктами кредиторської заборгованості, якщо кредитори – суб'єкти зобов'язань? Але ще цікавішим є той факт, що, розглядаючи структуру пасивів підприємства, автори поділяють джерела утворення майна підприємства (капітал) на власні і залучені (позикові) кошти, які, в свою чергу, містять кредити та позики, кредиторську заборгованість і кошти в розрахунках;

- розглядають кредиторську заборгованість та зобов'язання по розподілу суспільного продукту у складі кредиторської заборгованості. На нашу думку, цього робити не слід, оскільки саме зобов'язання є значно ширшим поняттям,

ніж кредиторська заборгованість;

– до складу зобов'язань відносять кредиторську заборгованість і зобов'язання – найбільш правильний, на нашу думку, варіант.

Ми вважаємо, що зобов'язання включають в себе кредиторську заборгованість, яка є його складовою частиною.

Борг боржника за цінності також є зобов'язанням, отже – кредиторська заборгованість виступає складовою частиною зобов'язань. Зобов'язання – сукупність фінансових вимог до підприємства, що належать погашенню в майбутньому періоді. Кредиторська заборгованість – можливі майбутні втрати економічних доходів внаслідок наявності прийнятих в минулому зобов'язань по передачі матеріальних цінностей або з надання послуг деякому суб'єкту в майбутньому. Які ж зобов'язання можна розглядати як кредиторську заборгованість?

З позиції користувачів фінансової звітності зобов'язання повинно бути кваліфіковане як кредиторська заборгованість, якщо воно вимірюється з відповідним ступенем достовірності. Однак момент здійснення угоди, що обумовлює виникнення кредиторської заборгованості, не завжди очевидний. Значна частина короткострокових зобов'язань представляє собою накопичені суми типу нарахованої заробітної плати, обчислених сум по відсотках та податках, що підлягають сплаті. З іншого боку, підприємство може укласти угоди про подальші угоди. Зобов'язання, що підлягають виконанню, не є заборгованістю, оскільки їх виконання відноситься до майбутніх, а не до прямих угод.

У даному випадку необхідно мати на увазі, що відповідно до діючих нормативних документів, реєстрації в бухгалтерському обліку підлягають не всі зобов'язання, активним чи пасивним учасником яких виступає підприємство – суб'єкт обліку, а тільки ті зобов'язання, які впливають з виконання укладених ним договорів чи здійснення дій, з якими фінансове право пов'язує виникнення зобов'язань по внесенню платежів до бюджету і відповідних позабюджетних органів.

Так, згідно із договором купівлі-продажу постачальник продає товари або послуги в обмін на грошову оплату. Причому, поки обмін не завершено – наприклад, оплата не надійшла, дебіторська (кредиторська) заборгованість залишається відображеною в обліку, тому що це впливає із договору, в якому зафіксовані обов'язки сторін – покупець повинен здійснити оплату в

обумовлений термін.

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» дає такі визначення:

Кредитор – юридична або фізична особа, яка має у встановленому порядку підтверджені документами вимоги відносно грошових зобов'язань до боржника, відносно виплати заборгованості з заробітної плати працівникам боржника, а також органи державної податкової служби і інші державні органи, що здійснюють контроль за правильністю і своєчасністю сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

Боржник – суб'єкт підприємницької діяльності, що не здатний виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі зобов'язання по сплаті податків і зборів (неподаткових платежів) протягом 3-х місяців після настання встановленого строку їх сплати.

Грошове зобов'язання – зобов'язання боржника заплатити кредитору відповідну грошову суму відповідно з цивільно-правовим договором, а також на інших підставах, передбачених законодавством України [3].

Так, наприклад, у підприємства можуть утворитися зобов'язання перед постачальниками за відвантажені ними на адресу даного підприємства сировину і матеріали, перед державним бюджетом – за ще не внесеними в бюджет відрахуваннями від чистого доходу, перед працівниками і службовцями – за нарахованою, але ще не виплаченою заробітною платою тощо. В усіх випадках момент сплати коштів не завжди співпадає з моментом отримання матеріалів, проведенням відрахувань до бюджету та нарахуванням. Тимчасове залучення коштів в такій формі носить назву кредиторської заборгованості.

Кредиторська заборгованість виникає не тільки при розрахунках між покупцями і постачальниками в процесі постачання тощо, але і в зв'язку з іншими господарськими процесами, коли підприємство тимчасово залучає кошти інших підприємств. Кредиторська заборгованість поряд з кредитами банку є джерелом залучених коштів підприємства. Вона, як і позики банку, погашається шляхом перерахування коштів з рахунків підприємства в банку.

Таким чином, ми прийшли до висновку, що дебіторська заборгованість є тотожним поняттю «кошти в розрахунках» та визначається як матеріальні ресурси, що не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена з кругообігу грошових коштів. Кредиторська заборгованість – це сума, яку повинен

сплатити боржник за одержані від постачальника цінності, надані послуги, виконані роботи, нараховану заробітну плату, розрахунки з бюджетом і позабюджетними фондами, тощо.

Форми та порядок розрахунків між ТОВ «Чорноморська іграшка» та іншими підприємствами визначаються в господарських договорах. Це найбільш розповсюджена основа виникнення зобов'язань, основна форма реалізації товарно-грошових відносин в ринковій економіці. Всі розрахунки, що здійснюються на підставі укладених договорів, відносяться до розрахунків з комерційних операцій (угод), в результаті яких партнери очікують одержати прибуток. Окрім цих розрахунків, здійснюються операції некомерційного характеру без укладання договорів, на які не поширюється дія строків позовної давності.

Договір зобов'язує одну сторону – кредитора – надати визначені цінності або виконати роботи, послуги (товарна частина угоди), а другу сторону – дебітора – оплатити у строки, встановлені договором, виконання зобов'язання першою стороною.

Правовідносини ТОВ «Чорноморська іграшка», що виникають при укладанні та виконанні договору купівлі-продажу, регулюються Цивільним кодексом України (далі-ЦК). За договором купівлі-продажу продавець зобов'язується передати майно у власність покупцю, а покупець зобов'язується прийняти майно та сплатити за нього визначену в договорі суму. Загальною вимогою, що висувається до осіб, які вступають в цивільно-правові відносини, і є одним із основоположних принципів цивільного права, – є необхідність виконувати зобов'язання належним чином, у встановлений строк та відповідно до вказівок закону або договору, а за їх відсутності – відповідно до вимог, що зазвичай виставляються.

Однією з важливих умов виконання зобов'язання є недопустимість односторонньої відмови від виконання зобов'язання та одностороння зміна умов договору. Винятки з цього правила можуть встановлюватись лише законодавством.

Суб'єктом зобов'язання виступає будь-яка юридична чи фізична особа. Часто сторону, яка має право вимагати від іншої сторони виконання певної дії, називають кредитором, а сторону, яка зобов'язана виконати вимогу кредитора, – боржником.

В Юридичному словнику боржником визнається сторона в

зобов'язаннях, що зобов'язана здійснити на користь іншої сторони – кредитора – певну дію (передати майно, виконати роботу, сплатити гроші тощо) або утриматись від певної дії. У зобов'язанні може бути декілька боржників.

У Законі України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” кредитором визнається юридична або фізична особа, яка має у встановленому порядку підтверджені документами вимоги щодо грошових зобов'язань (зобов'язань боржника сплатити кредитору певну грошову суму відповідно до цивільно-правового договору) боржника.

1.2. Види розрахунків

Підприємства різних форм власності в процесі господарської діяльності в процесі господарської діяльності постійно здійснюють розрахунки:

- з покупцями;
- з постачальниками;
- державним бюджетом;
- розрахунки за страхуванням;
- розрахунки за виплатами працівникам;
- іншими підприємствами за господарськими операціями різного характеру.

З допомогою грошей завершується перетворення грошової форми виділених засобів в виробничі запаси, отримання грошової виручки і вміщеного в неї чистого доходу.

Грошовий розрахунок - головний фактор забезпечення кругообігу засобів, а їх своєчасне завершення служить необхідною умовою безперервного процесу виробництва.

В даний час розрахунок проводиться в двох формах:

- безготівковим перерахуванням через систему банку (безготівково);
- у виглядів платежів готівковими грошми (готівковий розрахунок).

Єдиним кредитним, розрахунковим і касовим центром країни є Національний банк України. Всі грошові засоби підприємств і організацій повинні зберігатися на розрахункових або поточних рахунках банку. Одержання грошей з цих рахунків проводиться під безпосереднім контролем банку, що забезпечує використання цих засобів по цільовому призначенню.

Розрахунки між підприємствами здійснюються через банк переважно безготівковим шляхом. За допомогою безготівкового розрахунку ведеться

розрахунок не тільки з постачальниками і покупцями, а й розрахунок з бюджетом по податках, з дебіторами і кредиторами, зі своїм галузевим управлінням (вищестоящою організацією), з профспілковими організаціями по відчисленню на соціальне страхування, з робітниками (там, де заробітна плата виплачується через ощадні банки) і цілий ряд інших розрахунків. Грошовою готівкою із своїх кас підприємства виплачують заробітну плату.

Перед бухгалтерським обліком в області обліку грошових засобів, розрахунків і кредитів стоять такі основні завдання:

1. Своєчасне і правильне проведення необхідних розрахунків, як шляхом безготівкових перерахувань так і готівкою.
2. Повне і оперативне відображення в облікових регістрах наявності і руху грошових засобів і розрахункових операцій.
3. Додержання правил використання грошових засобів по призначенню у відповідності з виділеними лімітами, фондами.
4. Проведення у встановлений термін інвентаризації грошових засобів і стану розрахунків, недопущення простроченої дебіторської і кредиторської заборгованості.
5. Контроль наявності і зберігання грошей в касі, на розрахунковому і інших рахунках в банку.
6. Контроль дотримання розрахунково-платіжної дисципліни, своєчасності перерахування сум за матеріальні цінності і послуги, а також засобів, одержаних в порядку кредитування.

1.2.1. Розрахунки з покупцями та замовниками

Для обліку розрахунків із покупцями за відвантажену продукцію і замовниками за виконані роботи (послуги) передбачений рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками». Рахунок має субрахунки:

- 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»;
- 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»;
- 363 «Розрахунки з учасниками ПФГ».

За дебетом рахунку 36 відображається вартість реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг, яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів і включені до вартості реалізації.

При реалізації продукції бухгалтерією підприємства-постачальника виписується відповідний первинний документ. До цих первинних документів належать: накладні; рахунки-фактури, акти прийому виконаних робіт (послуг), податкові накладні, товарно-транспортні накладні, товарні накладні. Один примірник залишається в бухгалтерії підприємства і є підставою для здійснення запису в облікові реєстри про виникнення дебіторської заборгованості.

Бухгалтерські записи з визнання та погашення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги відображені у табл.1.1 (Додаток А).

На первісну вартість дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію, товари, роботи, послуги впливають такі події, як:

- надання покупцю торговельної знижки або знижок з обсягу реалізації;
- надання покупцю знижок після реалізації;
- повернення товарів від покупців.

Торговельні знижки або знижки з обсягу реалізації визначаються у відсотках до базової (основної) ціни. Супровідні й платіжні документи виписуються за чистою вартістю продажу (за вирахуванням торгової знижки та знижки з обсягу). На рахунках бухгалтерського обліку такі знижки не відображаються, а тільки зменшують первісну вартість дебіторської заборгованості за продукцію.

Знижки після реалізації – це знижки за дострокову оплату. Механізм надання таких знижок в Україні не відпрацьований.

Повернення товарів від покупців також зменшує суму дебіторської заборгованості. Повернення продукції або товарів протягом звітного періоду відображається на рахунках бухгалтерського обліку записами:

Дебет 704 «Вирахування з доходу»;

Кредит 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» або

Кредит 301 «Каса в національній валюті»

та одночасно сторно на суму ПДВ:

Дебет 704 «Вирахування з доходу»

Кредит 641 «Розрахунки за ПДВ».

При прийманні ТМЦ проводиться їх перевірка за кількістю, а також і за якістю. І як результат, можуть бути виявлені: недостача, пересортиця, неналежна якість товарів, їх некомплектність або відсутність супровідних документів і т.п.

При виявленні порушень та розбіжностей при розрахунках з дебіторами, застосовуються документи, які зображені на рис. 1.

Рис.1. Документи, які застосовуються при виявленні порушень та розбіжностей при розрахунках з дебіторами

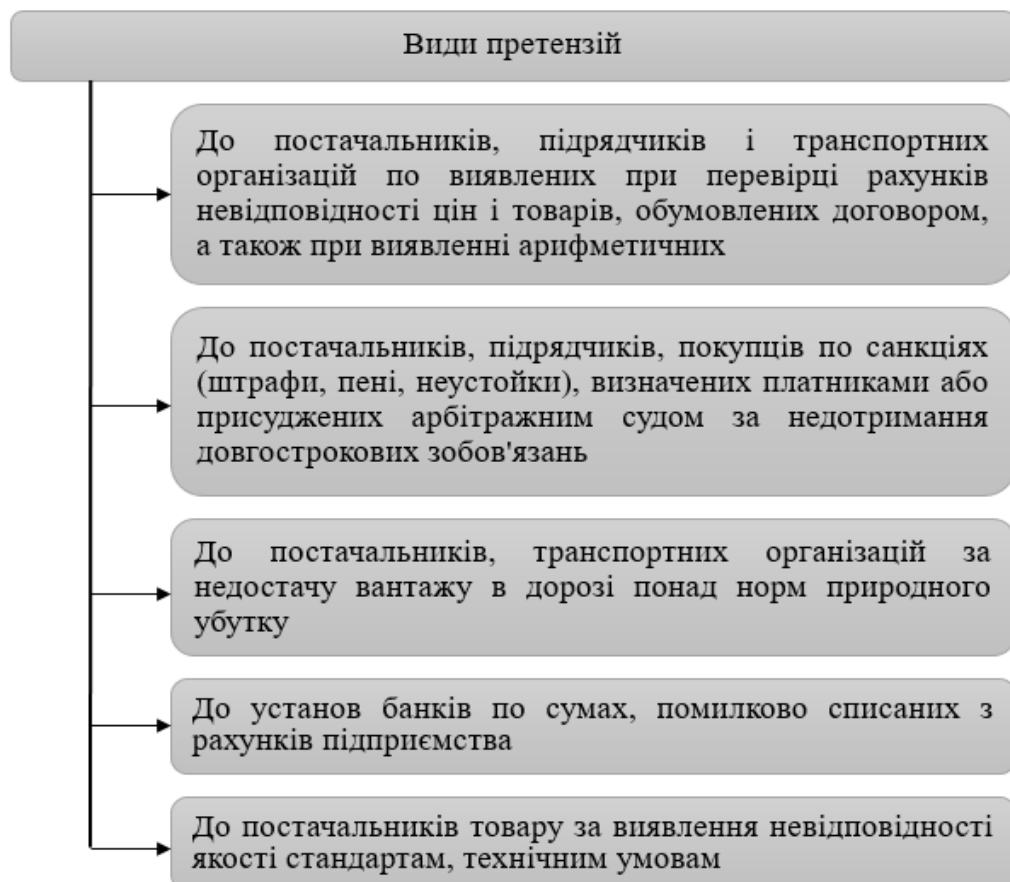

Рис. 2. Види претензій

Якщо права підприємства порушені, то воно може звернутися до порушника із письмовою претензією-вимогою щодо добровільного усунення порушень законодавства. Така претензія-вимога підписується керівником і надсилається адресату рекомендованим (цінним) листом або вручається під розписку (рис. 2).

За умови безпідставної повної або часткової відмови постачальника, а також залишеної без відповіді претензії, що пред'явлена підприємством, проводиться підготовка матеріалів для пред'явлення позову.

Позовна заява подається до арбітражного суду у письмовій формі та підписується керівником.

Платіжні документи, договори тощо використовуються при розрахунках за виданими авансами під поставку матеріальних цінностей або під виконання робіт, а також з оплати продукції та робіт, що прийняті замовником по частковій готовності.

При обліку розрахунків за відшкодування підприємству завданих збитків в результаті недостач і втрат від псування цінностей, недостач та розкрадання грошових коштів (якщо виявлено винуватця) застосовують такі документи:

- інвентаризаційний опис або інвентаризаційний акт (в залежності від об'єкту перевірки);
- порівняльна відомість;
- договір про повну матеріальну відповідальність;
- розрахунково-платіжна відомість.

1.2.1.1. Синтетичний та аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками

Значну частину виробленої продукції підприємство реалізовує, переважно, покупцям та замовникам. Вони можуть розраховуватися з підприємством-постачальником за продукцію перед її отриманням (передоплата), в момент отримання (розрахунок готівкою) та після відвантаження (після оплата). Підприємства, які випускають продукцію у великих обсягах і зацікавлені у її швидкій реалізації або розширенні ринків збуту, можуть іти на поступки своїм покупцям щодо терміну оплати. Протягом

терміну, початком виникнення якого вважається дата відпуску продукції, а кінцем — дата оплати покупцем раніше отриманої продукції, у підприємства-постачальника на суму реалізованої продукції буде існувати дебіторська заборгованість.

В бухгалтерському обліку для групування інформації про дебіторську заборгованість за товари, роботи і послуги призначений активний рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

Він має такі субрахунки:

- 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»;
- 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»;
- 363 «Розрахунки з учасниками ПФГ».

По дебету рахунку 36 відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг (у тому числі на виконання бартерних контрактів), яка включає податок на додану вартість, акцизи та Інші податки, збори (обов'язкові платежі), що підлягають перерахуванню до бюджетів та позабюджетних фондів та включені у вартість реалізації, по кредиту — сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу та інші види розрахунків. Дебетове сальдо рахунку відображає заборгованість покупців та замовників за одержану продукцію (роботи, послуги).

Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» призначений для узагальнення інформації про розрахунки з покупцями і замовниками.

Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» кредитується в кореспонденції з рахунками обліку коштів, розрахунків на суми платежів, що надійшли, (включаючи суми отриманих авансів) і т.п. При цьому суми отриманих авансів і попередньої оплати враховуються обособлено.

Облік розрахунків з покупцями і замовниками в рамках групи взаємозалежних організацій, про діяльність якої складається зведена бухгалтерська звітність, ведеться на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» обособлено.

У цілому можна сказати, що рахунок 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» як би дзеркально відображає в продавця факти господарського життя, що реєструються покупцем по рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками».

По усталених звичаях покупець міг внести гроші вперед, тобто могло мати місце зарахування передоплати. У цьому випадку по рахунку 36 виникає кредиторська заборгованість.

Сучасні П(С)БО вимагають відображення всіх операцій, зв'язаних з реалізацією, в момент їхньої відпустки, що впливає з допущення тимчасової визначеності факту господарської діяльності, тобто «незалежно від фактичного часу чи надходження виплати коштів».

Основний варіант припускає відразу ж після відвантаження чи цінностей надання послуг складання наступного запису:

Дебет 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»

Кредит 701 «Доход від реалізації готової продукції».

В тих випадках, коли моментом реалізації визнається, відповідно до умов договору закупівлі-продажу чи обраній обліковій політиці, оплата цінностей, таких парадоксів не виникає.

Зобов'язання покупців і замовників у бухгалтерському обліку повинні бути відбиті в момент їхнього виникнення. У силу того, що зобов'язання покупця виникають у момент виконання продавцем зобов'язань по передачі товару, можливі два варіанти відображення в бухгалтерському обліку дебіторської заборгованості покупця, що визначаються умовами договору про перехід права власності на матеріальні цінності.

Перший варіант заснований на умові договору про перехід права власності в момент виконання зобов'язань чи постачальником підрядчиком. У цьому випадку зобов'язання чи покупця замовника виникають одночасно з виконанням зобов'язань чи постачальника підрядчика і переходом права власності на продукцію, (товари). Виконання зобов'язань чи постачальником підрядчиком за договором є підставою для відображення на рахунках бухгалтерського обліку виторгу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.

Виторг відображається при наявності наступних умов:

- організація має право на одержання виторгу, що впливає з конкретного чи договору підтверджене іншим відповідним чином;
- сума виторгу може бути визначена;
- мається впевненість у тім, що в результаті конкретної операції відбудеться збільшення економічних вигод організації. Впевненість у тім, що в результаті конкретної операції відбудеться збільшення економічних вигод організації, мається у випадку, коли організація одержала в оплату актив або

відсутня невизначеність у відношенні одержання активу;

- право власності (володіння, користування і розпорядження) на продукцію (товар) перейшло від організації до чи покупця робота прийнята замовником (послуга зроблена);

- витрати, що зроблені чи будуть зроблені в зв'язку з цією операцією, можуть бути визначені.

Для відображення виторгу від реалізації на рахунках бухгалтерського обліку повинні виконуватися всі умови одночасно. Якщо не виконується хоча б одне з вище перерахованих умов, то кошти й інші активи, отримані організацією в оплату, у бухгалтерському обліку організації визнаються як кредиторська заборгованість, а не як погашення дебіторської заборгованості.

Отже, дебіторська заборгованість покупця в бухгалтерському обліку організації буде формуватися одночасно з відображенням інформації про виторг від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг при виконанні всіх зазначених умов шляхом здійснення наступної запису на рахунках бухгалтерського обліку.

Другий варіант відображення інформації про дебіторську заборгованість заснований на умові договору про перехід права власності в момент оплати продукції, товару, чи настання інших обставин. У цьому випадку виникаючі в покупця зобов'язання по оплаті продукції (товару) не зв'язані з переходом права власності і, отже, відображенням на рахунках бухгалтерського обліку виторгу від реалізації продукції, товарів. У загальноприйнятій в Україні практиці обліку зобов'язань покупця не застосовується в цьому випадку ні балансовий рахунок 36 "Розрахунки з покупцями і замовниками", ні забалансовий рахунок. Однак представляється доцільним звітки забалансовий облік дебіторської заборгованості по договорах, умовами яких передбачений перехід права власності в момент оплати чи товару настання інших обставин. По дебету забалансового рахунка "Дебіторська заборгованість покупців" відбивається величина зобов'язань покупця за договором за відвантажену продукцію, товари та відображається одночасно по кредиту рахунка «Дебіторська заборгованість» списується сума дебіторської заборгованості, відбита по балансовому рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками».

Аналітичний облік по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» ведеться по кожному пред'явленому покупцям (замовникам) рахунку, а при розрахунках плановими платежами - по кожному покупцю і

замовнику. При цьому побудова аналітичного обліку повинне забезпечувати можливість одержання необхідних даних по: покупцях і замовникам по розрахункових документах, термін оплати яких не наступив; покупцям і замовникам по не оплаченим у термін розрахунковим документам; авансам отриманим; векселям, термін надходження коштів по яких не наступив; векселям, по яких кошти не надійшли в термін.

Рахунки класу 3 припускають роздільний облік на субрахунках засобів і заборгованості в національній і іноземній валюті, включаючи векселі, що приваблюють фінансові інвестиції, розрахунки з покупцями і замовниками, дебіторами і кредиторами, що відображено в табл. 1.2 (Додатки Б).

Існують наступні розрізи аналітичного обліку:

- по розрахункових документах, термін оплати яких не наступив;
- по неоплаченим у термін розрахунковим документам;
- авансам отриманим.

Останній аналітичний розріз з'явився наслідком ліквідації колишнього рахунка "Розрахунки по авансах отриманим".

Бухгалтерські проведення з обліку розрахунків з іншими дебіторами можна переглянути в табл. 1.3 (Додатки В).

1.2.2. Розрахунки з постачальниками та підрядниками

На рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» ведеться облік розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконанні роботи і надані послуги. На цьому рахунку учасник промислово-фінансової групи веде облік розрахунків за одержані від учасників ПФГ товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги).

За кредитом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» відображається заборгованість за одержані від постачальників та підрядників товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи, послуги, за дебетом - її погашення, списання тощо.

Рахунок 63 має такі субрахунки:

- 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;
- 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»;
- 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ».

На субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» ведеться облік розрахунків за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, на дані послуги з вітчизняними постачальниками та підрядниками.

На субрахунку 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» ведеться облік розрахунків з іноземними постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги. Аналітичний облік ведеться в гривнях та валюті, обумовлений договором.

На субрахунку 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ» учасник ПФГ веде облік розрахунків за одержані від учасників ПФГ товарно-матеріальні цінності.

Аналітичний облік ведеться окремо за кожним постачальником та підрядником в розрізі кожного документа (рахунку) на сплату.

Правила ведення аналітичного обліку, по суті, ті ж, що і правила ведення аналітичного обліку по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками».

Типову кореспонденцію бухгалтерських рахунків по обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками наведено у табл. 1.4 (Додаток Д).

Для забезпечення оплати підприємством - покупцем бажаних цінностей на його адресу від постачальника виставляється «Рахунок - фактура», в якому вказується кількість, ціна і загальна сума (з урахуванням ПДВ) щодо їх оплати. В свою чергу перерахування коштів на розрахунковий рахунок постачальника здійснюється за допомогою документа «Платіжне доручення». Підтвердженням здійснення оплати постачальнику є виписка банку по розрахунковому рахунку підприємства.

Для отримання у постачальника придбаних цінностей само вивозом, представнику підприємства – покупця повинна бути видана «Довіреність на одержання цінностей».

Вантажі, які знаходяться на підприємстві від постачальників, реєструють у «Журналі обліку вантажів, що надійшли».

Записи у «Картки складського обліку» цінностей, що надійшли, здійснюються на підставі товарно-транспортних накладних або «Прибуткового ордера», який оформляється комірником по факту їх знаходження.

Узагальнення інформації, щодо розрахунків із постачальниками та підрядниками знаходять своє відображення при журнально-ордерній формі обліку у журналі-ордері № 3, а при спрощеній формі обліку – у розділі I Відомості 3-М.

1.2.6. Розрахунки з учасниками

Для узагальнення інформації про розрахунки з учасниками та засновниками підприємства, що пов'язані з розподілом прибутку (дивіденди), використовують рахунок 67 «Розрахунки з учасниками».

За кредитом рахунку 67 «Розрахунки з учасниками» відображається збільшення заборгованості підприємства перед засновниками та учасниками товариства, за дебетом - її зменшення (погашення), в т. ч. реінвестування доходів тощо.

Рахунок 67 «Розрахунки з учасниками» має такі субрахунки:

- 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»;
- 672 «Розрахунки за іншими виплатами».

На субрахунку 671 обліковують дивіденди, нараховані власникам простих та привілейованих акцій (часток у статутному капіталі) за рахунок прибутку або інших, передбачених установчими документами, джерел.

На субрахунку 672 підприємства ведуть облік інших виплат, нарахованих засновникам та учасникам за користування майном, зокрема земельним і майновим паєм, а також виплат у зв'язку з одержанням належної вибулому учаснику (засновнику) частини активів підприємства.

Аналітичний облік ведеться за кожним засновником та учасником та за видами виплат.

Дивіденди — платіж, який провадиться юридичною особою на користь власників (довірених осіб власника) корпоративних прав, емітованих такою юридичною особою, у зв'язку з розподілом частини її прибутку.

До дивідендів не включаються виплати юридичної особи, пов'язані із зворотним викупом акцій, часток (паїв), раніше емітованих такою юридичною особою.

Платник податку, який виплачує дивіденди своїм акціонерам (власникам), нараховує та утримує податок на дивіденди із нарахованої суми виплат за рахунок таких виплат незалежно від того, чи є емітент платником податку на прибуток. Зазначений податок вноситься до бюджету до, або одночасно із виплатою дивідендів.

Платник податку — емітент корпоративних прав зменшує суму нарахованого податку на прибуток на суму внесеного до бюджету податку на дивіденди.

У разі, коли сума сплаченого податку на дивіденди перевищує суму податкових зобов'язань підприємства-емітента за податком на прибуток звітного періоду, різниця переноситься на зменшення зобов'язань за податком на прибуток такого підприємства у майбутніх податкових періодах.

Податок на дивіденди не застосовується у разі виплати дивідендів у вигляді акцій (часток, паїв), емітованих підприємством, яке нараховує дивіденди, за умови, що така виплата ніяким чином не змінює пропорцій (часток) участі всіх акціонерів (власників) у статутному фонді підприємства-емітента.

Якщо внаслідок повної ліквідації підприємства платник податку — власник корпоративних прав, емітованих таким підприємством, отримує кошти або майно, вартість яких перевищує балансову вартість таких корпоративних прав, сума перевищення включається до валового доходу такої особи. У разі, коли сума коштів або вартість майна менша від номінальної вартості корпоративних прав, сума збитків відноситься до складу валових витрат платника податку у податковий період отримання такої компенсації, але не раніше періоду повної ліквідації підприємства-емітента.

Типову кореспонденцію бухгалтерських рахунків по обліку розрахунків з учасниками наведено у табл. 1.8.

Таблиця 1.8 – Кореспонденція бухгалтерських рахунків по обліку розрахунків з учасниками

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1.	Відображено нарахування дивідендів акціонерам підприємства	443	671
2.	Відображено утримання податку із суми нарахованих дивідендів	671	641
3.	Проведено виплату акціонерам дивідендів після утримання податку	671	30, 31
4.	Перераховано до бюджету податок, утриманий із нарахованих дивідендів	641	31
5.	Відображено зменшення нерозподіленого прибутку підприємства, який залишився після виплати дивідендів	441	443

1.2.7. Розрахунки за іншими операціями

На рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями» ведеться облік розрахунків за операціями, що не можуть бути відображені на рахунках 63-67.

Рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями» має такі субрахунки:

680 «Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу»;

681 «Розрахунки за авансами одержаними»;

682 «Внутрішні розрахунки»;

683 «Внутрішньогосподарські розрахунки»;

684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»;

685 «Розрахунки з іншими кредиторами».

На субрахунку 680 «Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу» ведеться облік визнаних відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» зобов'язань, прямо пов'язаних з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу.

На субрахунку 681 «Розрахунки за авансами одержаними» ведеться облік одержаних авансів під поставку матеріальних цінностей або під виконання робіт, а також суми попередньої оплати покупцями і замовниками рахунків постачальника за продукцію і виконані роботи.

На субрахунку 682 «Внутрішні розрахунки» ведеться облік всіх видів поточних розрахунків з дочірніми і асоційованими підприємствами.

На субрахунку 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки» ведеться облік внутрішньогосподарських розрахунків з виробничими одиницями і господарствами, виділеними на окремий баланс, за взаємним відпуском матеріальних цінностей; реалізацією продукції, робіт, послуг, передачею витрат загально управлінської діяльності; виплатою заробітної плати працівникам цих господарств; за іншими видами розрахунків. На субрахунку 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» ведеться облік нарахованих відсотків за:

- використання коштів або товарів (робіт, послуг), отриманих у кредит;
- використання майна, отриманого в користування (орендні, лізингові операції тощо);
- іншими операціями.

На субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» ведеться облік операцій, які не передбачені для обліку на інших субрахунках рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями», а саме: з різними організаціями за

операціями некомерційного характеру (учбовими та науково-дослідними закладами, тощо); за іншими операціями.

Аналітичний облік розрахунків з іншими кредиторами ведеться окремо за підприємствами, організаціями, установами та фізичними особами, з якими здійснюються розрахунки.

Типову кореспонденцію бухгалтерських рахунків по обліку розрахунків за іншими операціями наведено у табл. 1.5 (Додаток Е).

1.3.Контроль і ревізія розрахункових операцій

В умовах становлення ринкових відносин в Україні важливим чинником, що позитивно впливає на стабілізацію фінансового стану держави, є розв'язання проблеми розрахунково-платіжної дисципліни. У зв'язку з цим за станом розрахунково-платіжної дисципліни в кожному підприємстві має бути встановлений систематичний контроль на всіх стадіях здійснення розрахункових операцій.

Реальність бухгалтерського балансу може бути забезпечена тільки після ретельної перевірки всіх його статей. Тому ревізору слід починати перевірку з аналізу матеріалів інвентаризації розрахунків.

Стан договірної і розрахункової дисципліни напряму занять від раціональної і дієвої організації контролю за станом розрахунків. Тому у контрольній діяльності ревізія розрахунково – кредитних операцій посідає одне з центральних місць.

Основними завданнями контролю розрахункових операцій є перевірка

- доцільності і реальності виникнення заборгованості;
- своєчасності і правильності складання договорів та їх виконання, дотримання розрахункової дисципліни, виявлення причин та осіб винних у допущенні заборгованостей;
- своєчасності і правильності платежів у бюджет та позабюджетні фонди;

- повноти оприбуткування товарів і приймання виконаних робіт від постачальників і підрядників;
- обґрунтованості розрахунків з покупцями і замовниками;
- виявлення фактів порушення платіжної дисципліни, договірних зобов'язань;
- законності списання дебіторської заборгованості по який минули строки позовної давності;
- стан обліку і внутрішнього контролю розрахунків при проведенні ревізії.

Здійснюючи ревізію слід встановити суму матеріального збитку у вигляді фінансових санкцій сплачених підприємством, а також винних осіб. Крім того, важливим завданням є перевірка розрахунків по відшкодуванню завданих збитків, а також своєчасність і законність пред'явлення претензій до винних осіб.

Для більшої ефективності контролю розрахункових операцій слід дотримуватись певної послідовності перевірки по кожній групі розрахунків: наявності, своєчасності і правильності укладання договорів, виконання договірних зобов'язань, аналіз динаміки заборгованості та виявлення простроченої і безнадійної заборгованості. Крім цього, слід провести зустрічні перевірки на предмет підтвердження заборгованостей, для чого, слід порівняти заборгованості в балансі на рахунках 36, 37, 38, 63, 64, 65, 68, і т. д., у головній книзі, і виявлені суми повинні відповідати записам реєстрів бухгалтерського обліку та даним первинних документів, а останні – договірним умовам і нормативним актам.

Окремо слід виділити безнадійну заборгованість і згрупувати всі заборгованості по строкам її виникнення, Це сприятиме кращій організації заходів щодо погашення заборгованості.

Обов'язково слід проаналізувати заборгованість і встановити достовірність її і обґрунтованість списання. Тут можуть виявитись факти безпідставного списання простроченої заборгованості на витрати.

Джерелами даних для ревізії розрахункових операцій є: дані різних рахунків, Головної книги, реєстрів синтетичного і аналітичного обліку, первинних документів, договорів та нормативних документів. Крім того, можна використати дані бухгалтерської та податкової звітності і нормативної бази з питань оподаткування, правові акти цивільно-процесуального характеру.

2. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА»

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства

ТОВ „Чорноморська іграшка” створено в процесі приватизації Орендного підприємства Одеського заводу іграшок і зареєстроване виконавчим комітетом Іллічівської районної Ради народних депутатів м. Одеси – свідоцтво про реєстрацію № 05502858 від 27 серпня 1995 р.

Первісно воно складалось із 3-х артілей: фабрик „Спартак”, „ім. 30 років ВЛКСМ”, „Райпромкомбінат”, та входило в Облмістпром, існуючих з 1949 р. В 1964 році артілі були об’єднані в ОПО „Чорноморська іграшка” з підлеглистю його Міністерству легкої промисловості, яке спеціалізувалось на випуску металевих каркасно-завідних і пластмасових іграшок.

В 1989 році об’єднання ОПО „Чорноморська іграшка” було перейменоване в Одеській завод іграшок.

В 1993 році Одеській завод іграшок було реорганізовано в Орендне підприємство Одеській завод іграшок. Товариство являється право спадкоємцем усіх грошових коштів і майна, прав та обов’язків АП „Одеський завод іграшок”. Засновниками товариства являються громадяни України та юридичні особи. Місцезнаходження товариства ТОВ „Чорноморська іграшка” Україна, м. Одеса, 65098, вул. Стовпова, 17. Термін діяльності товариства не обмежений.

Метою діяльності товариства являється: здійснення підприємницької діяльності з метою отримання прибутку шляхом реалізації продукції (робіт, послуг), направлених на задоволення попиту підприємств, організацій и

громадян: забезпечення розвитку виробництва та росту його ефективності, підвищення конкурентноздатності продукції, що виробляється, виконаних робіт, послуг.

Організаційно виробнича структура підприємства представлена у вигляді окремих ділянок діяльності та допоміжних ділянок.

До ділянок основної діяльності відносяться:

1. Ділянка літографії і лакування бляхи.
2. Ділянка по переробці пластмаси (відділення термопластавтоматів та відділення по виготовленню поліетиленової продукції).
3. Ділянка по виготовленню металевих виробів.
4. Ділянка по виготовленню рулончиків туалетного паперу.

До допоміжних ділянок відносяться: хімлабораторія, фотолабораторія, заготовча ділянка, інструментальна ділянка, майстерня ОГМ, ділянка пакування металобрухту, компресорна, електроділянка, столярне відділення, зварювальне відділення.

Підприємство займається здійсненням слідуєчих видів діяльності: обробка та покриття металу (КВЕД 28.51.0), виробництво пластин, труб та профілів із пластмаси (КВЕД 25.21.0), виробництво тари із пластмаси (КВЕД 25.22.0), виробництво інших виробів із пластмаси (КВЕД 25.24.0), інші види оптової торгівлі (КВЕД 51.70.0).

Основні види продукції та послуг: послуги по лакуванню та літографії жести (15 000 тис. тонн на рік); виробництво плівки (200 тонн в рік); виробництво кришки п/е (800 тис. шт. в рік); виробництво пакетів п/е (500 тонн в рік); виробництво інших виробів із пластмаси.

Становище на ринку за основним видом діяльності (обробка й покриття металу (КВЕД 28.51.0) стабільна: підприємство забезпечене постійними замовленнями на надання послуг з літографії і лакування бляхи. Цей вид діяльності підприємство здійснює з 1970 р.

Послуги з лакування бляхи, як і продаж бляхи, проводиться для подальшої переробки металу в:

- Кришки СКО;
- 2-х і 3-х складові банки діаметром (72,8; 83,4; 99), тобто кришок і корпусів.

У виробництві використовується бляха різних форматів і товщини в т.ч.: 712 * 820; 724 * 820; 696 * 820; 763 * 624; 712 * 820, товщина 0,16; 0,17; 0,18; 0,19 ; 0,20; 0,22; 0,25; 0,28; 0,30; 0,32.

Плівка вироблена підприємством, використовується для упаковки харчових і не харчових продуктів, в т.ч. для термоусадної упаковки, плівка виготовляється з поліетилену низького тиску і поліетилену високого тиску, так само проводиться друк поліпропіленової плівки, в яку далі розфасовуються продукти харчування. До інших виробів з поліетилену відносяться пробка винна, пробка для шампанського, кришка для закривання склябанок з діаметром горловини 82 і 58 мм.

На сьогоднішній день практично вся продукція, пропонована вітчизняними виробниками, фасується в упаковку з поліетиленової плівки. Розвиток промисловості, її орієнтація на європейські стандарти вимагає сучасної, дорогою і якісної упаковки. Беручи до уваги зміни ринку, і, керуючись побажаннями споживачів, підприємство постійно збільшує обсяги виробництва, розширює асортимент, інтенсивно працює над вивченням нових технічних і технологічних розробок у сфері виробництва поліетиленової плівки з 2001 р.

Концепція діяльності підприємства:

- Клієнто-орієнтований бізнес;
- Постійний розвиток і пошук нових технологій - основа успіху;
- Вдосконалення та професійне зростання;
- Якість продукції - понад усе;
- Коректність фінансових взаємовідносин.

Загальний стан виробництва задовільний. Основні виробничі процеси забезпечені модернізованим устаткуванням. Потужності завантажені на 85 - 90 відсотків. Планом технічного розвитку і переозброєння виробництва

передбачається подальше вдосконалення виробничих процесів, оновлення і модернізація обладнання, впровадження сучасних енерго і ресурсозберігаючих технологій Основні проблеми, що впливають на діяльність підприємства, випливають із загальної політичної та економічної ситуації в країні. Нестабільність податкового законодавства ускладнює прогнозування діяльності підприємства на довготривалий термін, ускладнює розвиток зовнішньоекономічних відносин. Сильне податкове навантаження ускладнює розвиток інноваційної діяльності підприємства. Необхідність технічного переоснащення та модернізації обладнання, впровадження нових технологій потребує нових фінансових вкладень. Однією із важливих проблем є також високі тарифи на енергоносії.

Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ „Чорноморська іграшка” за 2019 – 2020 роки наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка» за 2021-2022 роки.

Показники	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	31313	30548	-765	-2,44
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	30690	25941	-4749	-15,47
3. Адміністративні витрати, тис. грн.	5695	3743	-1952	-34,28
4. Витрати на збут, тис. грн.	863	700	-163	-18,89
5. Валовий прибуток, тис. грн.	623	4607	3984	6,4 р.
6. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	37248	30384	-6864	-18,43
7. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	0,84	1,01	0,16	19,60
8. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	130	160	30	23,08
в тому числі:				
- від основної операційної діяльності	-5935	164	6099	1,02р.
- від іншої операційної діяльності	6055	-69	-6124	-1,01р.
- від фінансової діяльності	-	-	-	-
- від іншої діяльності	10	65	55	5,5р.
9. Податок на прибуток, тис. грн.	29	31	2	6,90
10. Чистий прибуток, тис. грн.	159	191	32	20,13
11. Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	23407,5	24106,5	699	2,99
12. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	1,34	1,27	-0,07	X
13. Тривалість одного обороту оборотних коштів, днів	65,02	66,96	1,94	X
14. Коефіцієнт автономії	0,872	0,923	0,05	X
15. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів	0,147	0,083	-0,06	X
16. Наявність власних оборотних коштів	19440	22541	3101	X

Продовження табл. 2.1

17. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,733	0,802	0,07	X
18. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	0,833	0,906	0,07	X
19. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	6,00	10,63	4,63	X
20. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	2,74	5,27	2,52	X
21. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,32	0,37	0,05	X
22. Рентабельність виробництва, %	0,24	0,29	0,05	X
23. Рентабельність всього вкладеного капіталу, %	0,003	0,004	0,001	X
24. Рентабельність власного капіталу, %	0,004	0,005	0,001	X
25. Рентабельність основного капіталу, %	0,013	0,020	0,008	X
26. Рентабельність оборотного капіталу, %	0,004	0,005	0,001	X
27. Рентабельність власного оборотного капіталу, %	0,006	0,006	x	X

З табл. 2.1 можна зробити такі висновки: в звітному році порівняно з попереднім зменшився чистий дохід від реалізації продукції на 765 тис. грн. або 2,44 %, що свідчить про зменшення обсягів реалізації на підприємстві.

Повна собівартість реалізованої продукції в звітному році порівняно з попереднім зменшилась на 6864 тис. грн. або 18,43 %. Це відбулось за рахунок зменшення собівартості реалізації продукції на 4749 тис. грн. або 15,47 %, витрати на збут зменшились на 163 тис. грн. або на 18,89 %. Проте за рахунок цього відбулося збільшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції на 0,16 коп.

Фінансовий результат до оподаткування в звітному році збільшився на 30 тис. грн. На це вплинуло збільшення фінансового результату від основної операційної діяльності на 6092 тис. грн. та зменшення прибутку від іншої операційної діяльності на 6124 тис. грн. та росту прибутку від іншої фінансової діяльності на 55 тис. грн.. Сума чистого прибутку підприємства в звітному році збільшилась на 32 тис. грн. або 5,36 %. На це вплинуло збільшення податку на прибуток на 3 тис. грн. або 20.13 %. Дана ситуація позитивно характеризує діяльність підприємства.

Погіршилась ефективність використання оборотних коштів підприємством, про що свідчить збільшення тривалості одного обороту на 1,94 днів, а також зменшення коефіцієнту оборотності в звітному році порівняно з попереднім на 0,07.

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості показав, що:

- збільшення значення коефіцієнта автономії на 0,05 в звітному році свідчить про покращення стійкості та стабільності підприємства;

- зменшення коефіцієнта співвідношення залучених та власних коштів на 0,06 свідчить про зростання залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування;

- коефіцієнт маневреності власного капіталу збільшився на 0,07, що свідчить про збільшення власного оборотного капіталу, що позитивно характеризує діяльність підприємства;

- коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами збільшився на 0,07, що свідчить про збільшення частки оборотних коштів.

Аналіз коефіцієнтів ліквідності свідчить про:

- збільшення коефіцієнта поточної ліквідності на 4,63 свідчить про те, що хоча значення коефіцієнта є нижчим від нормативного, платоспроможність підприємства дещо покращилась на кінець звітного року;

- значення коефіцієнта швидкої ліквідності є нижчим від нормативного, проте збільшення його на 2,52 свідчить про покращення швидкої платоспроможності підприємства;

- коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом останніх двох років є в межах нормативного значення, що свідчить про стабільну ситуацію на підприємстві із платоспроможністю.

Рентабельність на підприємстві за майже за всіма показниками є позитивною, що свідчить про покращення фінансової ситуації на підприємстві, покращення ефективності використання власних коштів, що звичайно впливає на збільшення прибутковості діяльності підприємства.

В цілому, можна сказати, що на підприємстві склалася доволі фінансова ситуація, хоча впродовж досліджуваного періоду має місце зниження деяких фінансових показників діяльності підприємства, тому можна запропонувати такі заходи:

- підвищити ефективність використання власних коштів;

– детально проаналізувати всі витрати з метою їх зменшення.

2.2. Економічний аналіз розрахункових операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка»

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснюють за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою аналітичної табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства

Показники	Код рядка	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
				абс.	%
Всього активів, тис. грн.	1300	30424	30430	6	0,02
1. Необоротні активи, тис. грн.	1095	7093	5548	-1545	-21,78
– в % до активів		23,31	18,23	-5,08	х
2. Оборотні активи, тис. грн.	1195	23331	24882	1551	6,65
– в % до активів		76,69	81,77	5,08	х
2.1. Запаси, тис. грн.	1100,	12664	12554	-110	-0,87
– в % до активів	1110	41,63	41,26	-0,37	х
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн.	1120÷	9428	11413	1985	21,05
– в % до активів	1155	30,99	37,51	6,52	х
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	1160, 1165	1244	876	-368	-29,58
– в % до активів		4,09	2,88	-1,21	х
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн.	1170,	5	34	29	5,8 р.
– в % до активів	1190	0,02	0,11	0,10	х
– 3. Витрати майбутніх періодів, тис. грн.	1170	х	х	х	100
– в % до активів		х	х	х	х
4. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис. грн.	1200	х	х	х	х
– в % до активів		х	х	х	х

З даних табл. 2.2 можна зробити наступні висновки: активи в звітному році порівняно з попереднім збільшились на 6 тис. грн. або на 0,02 %, на це вплинуло збільшення коштів в розрахунках на 1985 тис. грн. або 21,05 % та збільшення оборотних активів – на 1551 тис. грн. або 6,65 %. В попередньому році найбільшу питому вагу в структурі активів складали оборотні активи 76,69 %, питома вага необоротних активів складала 23,31 %. В звітному році відбулись наступні зміни в структурі активів підприємства – збільшилась питома вага оборотних активів на 5,08 процентних пункти, відповідно зменшилась питома вага необоротних активів на цю ж саму величину.

Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни оборотних активів
Оборотні активи всього, тис. грн., в тому числі:	1195								100
		23331	24882	100	100	1551	x	6,65	
– запаси	1100	12664	12554	54,28	50,45	-110	-3,83	-0,87	-7,1
– дебіторська заборгованість	1120 ÷ 1155	9428	11413	40,41	45,87	1985	5,46	21,05	128,0
– грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	1160, 1165	1244	876	5,33	3,52	-368	-1,81	-29,58	-23,7
– інші оборотні активи	1170, 1190	5	34	0,02	0,14	29	0,12	5,8р.	1,9

З табл. 2.3 видно, що оборотні активи на кінець звітного року збільшились на 1551 тис. грн. або на 6,65 %. На це вплинуло збільшення дебіторської заборгованості на 1985 тис. грн. або на 21,05 %, що не дуже позитивно характеризує діяльність підприємства. Відбулось зменшення запасів на 110 тис. грн. або 0,87 %, грошових коштів на 29,58 % та відбулось збільшення інших оборотних активів в 5,8 раз. В структурі оборотних активів найбільшу питому вагу на початок звітного року займали запаси (54,28%) та дебіторська заборгованість (40,41%) та грошові кошти 5,33 %, інші оборотні активи займали 0,02 %. На кінець звітного року в структурі оборотних активів відбулися негативні зміни: збільшилась питома вага дебіторської заборгованості до 45,87 %, знизилась питома вага запасів до 50,45 %, збільшилися інші оборотні активи до 0,14 % та зменшилась питома вага грошових коштів до 3,52 %.

Аналіз структури розміщення оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства за сферами розміщення його окремих елементів здійснюється за

на підставі даних форм №1«Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз структури розміщення оборотного капіталу підприємства

Показники	2019 рік		2020 рік		Відхилення		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%	за структурою
1. Сфера виробництва в тому числі:	8560,5	35,96	7281,5	29,25	-1279	-14,94	-6,71
– виробничі запаси*	7827,5	32,88	6668,5	26,78	-1159	-14,81	-6,10
– незавершене виробництво*	728	3,06	613	2,46	-115	-15,80	-0,60
– витрати майбутніх періодів	5	0,02	0	0,00	-5	-100,00	-0,02
2. Сфера обігу в тому числі:	15246,5	64,04	17616,5	70,75	2370	15,54	6,71
– готова продукція*	3622,5	15,22	4382,5	17,60	760	20,98	2,39
– грошові кошти	1244	5,23	876	3,52	-368	-29,58	-1,71
– дебіторська заборгованість	9428	39,60	11413	45,84	1985	21,05	6,24
– товари*	947	3,98	945	3,80	-2	-0,21	-0,18
– інші**	5	0,02	0	0,00	-5	-100,00	-0,02
Всього оборотний капітал	23807	100,00	24898	100	1091	4,58	x

З табл. 2.4 видно, що на кінець звітного року оборотний капітал підприємства збільшився на 1091 тис. грн. або на 4,58 %. На це вплинуло збільшення частини оборотного капіталу, зайнятого у сфері обігу на 2370 тис. грн. або 15,54 %, в т.ч. збільшення дебіторської заборгованості порівняно з попереднім роком на 1985 тис. грн. або 21,05 %, що є негативною характеристикою діяльності підприємства, готової продукції на 760 тис. грн. або 20,98 %, однак відбулось зменшення частини оборотного капіталу, розміщеного у виробничій сфері на 1279 тис. грн. або 14,94 %, в тому числі зменшення запасів на 1159 тис. грн. або 14,81 %, зменшилась вартість незавершеного виробництва на 115 тис. грн. або 15,8 %. Також відбулося зменшення інших оборотних активів на 100 % та зменшення грошових коштів на 368 тис. грн. На початок звітного року найбільшу питому вагу в структурі оборотного капіталу займала дебіторська заборгованість (39,6 %), запаси займали 32,88 %, готова продукція 15,22 %, незавершене виробництво 3,06 %, інші оборотні активи 0,02 % та грошові кошти 5.23 %. На кінець звітного року відбулися такі зміни: збільшилась частка дебіторської заборгованості до 45,84 %, зменшилась частка незавершеного виробництва до 2,46 %, грошових коштів

до 3,52 % та зменшилась частка запасів до 26,78 %, зростання частки готової продукції до 17,6 %, та зменшення інших оборотних активів до 0,00 %.

Аналіз використання оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства та його окремих елементів здійснюється на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Аналіз використання оборотних коштів

Показники	Код рядка (алгоритм розрахунку)	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Ф № 2 р. 2000	31313	30 548	-765,00	-2,44
2. Середньорічні залишки оборотних коштів, * тис. грн., в т.ч.	р. 1195	23407,5	24106,5	699,00	2,99
2.1. Запаси*		13125	12609	-516,00	-3,93
2.2. Кошти в розрахунках*	р.1125÷1155	9208	10421	1212,50	13,17
2.3. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції*	Ф № 1 р.1160, 1165	1108,5	1060	-48,50	-4,38
2.4. Інші оборотні активи*	Ф № 1 р.1170, 1190	20	19,5	-0,50	-2,50
3. Кількість днів в періоді	х	360	360	х	х
4. Одноденна виручка, тис. грн..	р. 1 : р. 3	86,98	84,86	-2,13	-2,44
5. Потреба в оборотних коштах одного дня, тис. грн.	р. 2 : р. 3	65,02	66,96	1,94	2,99
6. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Ф № 1 р.1615	3410,00	1906,00	-1504,00	-44,11
7. Коефіцієнт оборотності	р.1 : р.2	1,34	1,27	-0,07	-5,27
8. Коефіцієнт завантаженості	р.2 : р. 1	0,75	0,79	0,04	5,57
9. Тривалість 1 обороту, днів, в т.ч.	р.3 : р.7 або р.2 : р.4	269,11	284,09	14,98	5,57
9.1. В запасах	р.2.1 : р.4	150,90	148,59	-2,30	-1,53
9.2. В коштах в розрахунках	р.2.2 : р.4	105,86	122,80	16,94	16,00
9.3. В грошових коштах	р.2.3 : р.4	12,74	12,49	-0,25	-1,98
9.4. В інших оборотних коштах	р.2.4 : р.4	0,23	0,23	0,00	-0,06
10. Економія (надлишок) оборотних коштів, тис. грн.	абс. відхилення по р.9 · р.5 за звітний рік	х	29,08	х	х
11. Кредиторська заборгованість, враховуючи економію (надлишок) оборотних коштів при умові роботи заводу на рівні попереднього року, тис. грн.	р.10 ± р.6 за звітний рік	х	1935,08	х	х

Розрахунки, наведені в табл. 2.5, свідчать що ефективність використання оборотних коштів підприємства погіршилась, про що свідчить збільшення тривалості одного обороту на 14,98 дні, за рахунок збільшення коефіцієнта завантаженості на 0,04 і зменшення коефіцієнта оборотності на 0,07. Також негативно слід відзначити збільшення часу перебування оборотних коштів у розрахунках – на 16,94 дні, проте відбулось зменшення перебування оборотних коштів запасах – на 2,3 дні, в грошових коштах – на 0,25 дні; в інших оборотних коштах значення стало протягом двох років. За даними розрахунками збільшення тривалості обороту на 14,98 дня не дозволяє зекономити грошові кошти у сумі 29,08 тис. грн. Якщо б оборотні кошти використовувались на рівні 2021 року, то кредиторська заборгованість становила б 1935,08 тис. грн.

Таблиця 2.6 – Аналіз формування чистого прибутку

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	2290 (2295)	11 348	-17 103	-28451	в 2 р.
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис.грн.	2300	–	–	–	–
3. Чистий прибуток, тис.грн.	2290 (2295)– –2300	11 348	-17 103	-28451	в 2 р.

З табл. 2.6 видно, що сума чистого прибутку підприємства в звітному році порівняно з попереднім зменшилась на 28 451 тис. грн.. або в 2 р. Це відбулось за рахунок зменшення фінансового результату до оподаткування на 28451 тис. грн. або в 2 р.

Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості

З табл. 2.7 видно, що дебіторська заборгованість на кінець звітного року порівняно з початком року зменшилась на 1 449 тис. грн.. або на 34,03%. Це відбулось за рахунок збільшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 1 959 тис. грн.. або в 7 р., зменшення заборгованості за розрахунками – на 1 610 тис. грн.. або 73,5%; також відбулось збільшення іншої поточної дебіторської заборгованості на 1 798 тис. грн.. або на 100%.

Таблиця 2.7 – Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни дебіторської заборгованості
Дебіторська заборгованість всього, в тому числі:	1125÷1155	4 258	2 809	100	100	- 1449	x	-34,03	100
1.1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1120, 1125	270	2 229	6,34	79,3 5	1959	73,01	в 7 р.	-135,2
1.2. Дебіторська заборгованість за розрахунками **::	1130÷1145	2 190	580	51,43	20,6 5	- 1610	-30,78	-73,5	111,1
– за виданими авансами	1130	2 190	580	51,43	20,6 5	- 1610	-30,78	-73,5	111,1
– з бюджетом,	1135	–	–	–	–	–	–	–	
– в тому числі з податку на прибуток	1136	–	–	–	–	–	–	–	
– з нарахованих доходів	1140	–	–	–	–	–	–	–	
– із внутрішніх розрахунків	1145	–	–	–	–	–	–	–	
1.3. Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 798	–	42,23	–	1798	42,23	100	-124,1

В структурі дебіторської заборгованості на початок звітного року найбільшу питому вагу займає заборгованість за розрахунками – 51,43%, питома вага заборгованості за товари, роботи, послуги склала 6,34%, іншої заборгованості – 42,23%. На кінець звітного року відбулись наступні зміни в структурі дебіторської заборгованості: збільшилась питома вага заборгованості за товари, роботи послуги та іншої заборгованості на 73,01 % п. та 42,23 % п.

відповідно; зменшилась питома вага заборгованості за розрахунками на 30,78%.
пункти.

Таблиця 2.8 – Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
Кредиторська заборгованість всього, в тому числі:	1605÷1645,1690	3273	2 393	100	100	-880	x	-26,88	100
1.1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1605, 1615	75	–	2,29	–	-75	- 2,29	-100	8,5
1.2. Кредиторська заборгованість за розрахунками**:	1610, 1620÷1645	2605	2 003	79,6	83,7	-602	4,1	-23,1	68,4
– за довгостроковими зобов’язаннями	1610	–	–	–	–	–	–	–	–
– з бюджетом,	1620	982	861	30	35,98	-121	5,98	-12,3	13,75
– у т.ч. з податку на прибуток	1621	–	–	–	–	–	–	–	–
– зі страхування	1625	84	84	2,6	3,51	0,00	0,91	0,00	0,00
– з оплати праці	1630	240	336	7,3	14,04	96	6,74	40	-10,9
– за одержаними авансами	1635	–	–	–	–	–	–	–	–
– за розрахунками з учасниками	1640	–	–	–	–	–	–	–	–
– із внутрішніх розрахунків	1645	1 299	722	39,7	30,17	-577	- 9,53	-44,4	65,57
1.3. Інші поточні зобов’язання	1690	593	390	18,1	16,3	-203	-1,8	-34,2	23,1

З табл. 2.8 видно, що кредиторська заборгованість на кінець звітного року порівняно з початком зменшилась на 880 тис. грн.. або на 26,88%. Це відбулось за рахунок зменшення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги

на 75 тис. грн. або на 100% та інших поточних зобов'язань – на 203 тис. грн.. або на 34,2%; також відбулось зменшення кредиторської заборгованості за розрахунками на 602 тис. грн.. або на 23,1%.

В структурі кредиторської заборгованості на початок звітного року найбільшу питому вагу займала заборгованість за розрахунками – 79,6%, питома вага інших поточних зобов'язань склала 18,1%, заборгованості за товари, роботи, послуги – 2,29%. На кінець звітного року відбулись наступні зміни в структурі кредиторської заборгованості: збільшилась питома вага заборгованості за розрахунками на 4,1 % п., зменшилась питома вага заборгованості за товари, роботи, послуги та інших поточних зобов'язань на 2,29 % п. та 1,8 % п. відповідно.

Таблиця 2.9 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Показники	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.:	2 229	–	2 229	–
2. За розрахунками:	580	2 003	-1 423	–
–з бюджетом	–	861	861	–
–у т.ч. з податку на прибуток	–	–	–	–
–за виданими авансами	580	–	580	–
–зі страхування	–	84	–	84
–з оплати праці	–	336	–	336
–за одержаними(отриманими) авансами	–	–	–	–
–за розрахунками з учасниками	–	–	–	–
–із внутрішніх розрахунків	–	722	–	722
3. Інші види заборгованості	–	390	–	390
Всього	2 809	2 393	2 247	1 532

З табл. 2.9 видно, що на кінець попереднього року сталося перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською на 2 247 тис. грн. Це відбулось за рахунок перевищення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 2 229 тис. грн.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ АКТИВІВ ТА ПАСИВІВ У ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА»

3.1 Організація бухгалтерського обліку на підприємстві

Господарська діяльність підприємства складається з господарських операцій, таких, наприклад, як придбання матеріалів, виробництво продукції, виплата заробітної плати, сплата податків, отримання кредиту, виконання робіт, надання послуг, реалізація товару тощо. На підприємстві ведення господарської діяльності забезпечується засобами господарювання, такими як грошові кошти, матеріали, товари, нематеріальні активи, автомобілі, обладнання, будівлі і т. п.

Господарський облік - це облік господарської діяльності підприємства, а також його активів, зобов'язань та власного капіталу, який полягає у спостереженні, вимірюванні та реєстрації.

Єдина система обліку на підприємстві забезпечується трьома нерозривно пов'язаними видами обліку:

1. Оперативним;
2. Статистичним;
3. Бухгалтерським.

Оперативно-технічний облік здійснюється безпосередньо на місці (в цехах підприємства. Мета оперативного обліку - швидке одержання інформації про хід виробництва, реалізацію продукції (робіт, послуг).

Водночас, оперативно-технічний облік охоплює й ті господарські операції, що не мають безпосереднього відображення у бухгалтерському і статистичному обліку.

Статистичний облік полягає у планомірному збиранні й вивченні масових кількісних та якісних явищ і закономірностей загального розвитку за конкретних умов місця й часу (перепис наявності обладнання, визначення середньої заробітної плати працівників підприємства за категоріями працюючих, кількість і якість вироблюваної продукції, використання робочого часу, чисельності населення тощо). На основі статистичного обліку

визначаються кількісні й якісні показники роботи підприємства. Операції та явища підлягають статистичному спостереженню, групуванню, обчисленню середніх та відносних величин, індексів, побудови рядів динаміки, аналізу тощо. Виходячи з цього, статистичний облік являє собою систему виникнення, узагальнення і контролю за масовими явищами, що мають загальнодержавний характер.

Порядок організації і ведення бухгалтерського обліку у ТОВ «Чорноморська іграшка» регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV та положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (зі змінами та доповненнями).

Бухгалтерський облік базується на документуванні всіх господарських процесів і проведенні періодичних інвентаризацій, забезпечує виявлення та мобілізацію резервів підприємства з метою зниження собівартості продукції (робіт, послуг).

Основними умовами правильної організації бухгалтерського обліку є використання найбільш раціональних форм методів обліку підвищення його технічного озброєння. Основними принципами бухгалтерського обліку є: обачність, послідовність, повне висвітлення, автономність, безперервність, нарахування та відповідність доходів та витрат, превалювання сутності над формою, історична (фактична) собівартість, єдине грошове вираження, періодичність.

У ТОВ «Чорноморська іграшка» ведення управлінського обліку відбувається на основі калькулювання собівартості продукції, тому основним його змістом є облік витрат на виробництво поточних, майбутніх та минулих періодів у різних класифікаційних аспектах. Веденням управлінського обліку займаються інженерно-технічні працівники.

Фінансовий облік - це облік, який безперервно здійснюється з метою отримання інформації про майновий та фінансовий стан підприємства у вартісному вигляді, а також про результати його діяльності, за допомогою

подвійних бухгалтерських записів, включаючи ті з них, які здійснюються за даними, що отримані за допомогою управлінського обліку. Дана інформація призначена здебільшого для зовнішніх користувачів.

Процедуру організації управлінського та фінансового обліку підприємства формують таким чином, щоб накопичити необхідну інформацію про фінансовий стан підприємства, порядок розрахунків за результатами виробничо-фінансової діяльності, зіставлення показників балансу та фінансових звітів з мінімальною трудомісткістю облікових працівників.

Усі три види господарського обліку також тісно пов'язані між собою і доповнюють один одного.

Основними умовами правильної організації бухгалтерського обліку є використання найбільш раціональних форм методів обліку підвищення його технічного озброєння.

Організація бухгалтерського обліку включає наступні регламенти:

- Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV
- Положення (стандарти) бухгалтерського обліку
- Наказ «Про облікову політику підприємства»
- Наказ «Про організацію бухгалтерського обліку»
- Графік документообігу
- Посадові інструкції бухгалтера
- Організаційне, правове і методологічне забезпечення бухгалтерської служби
- Технічне забезпечення обліку
- Наукова організація праці та інші види робіт з організації обліку.

З метою ведення процесу неперервної реєстрації фактів господарської діяльності та виконання обліково-аналітичних процедур у ТОВ «Чорноморська іграшка» створено бухгалтерську службу.

Схематично принцип організації бухгалтерської служби на досліджуваному підприємстві можна зобразити так, як показано на рис. 7.

Обліковий апарат бухгалтерії ТОВ «Чорноморська іграшка» підпорядковується головному бухгалтеру в адміністративному і методичному відношенні.

Синтетичний і аналітичний облік на основі первинних документів зосереджується в бухгалтерії, а в підрозділах підприємства (цехах) здійснюється первинна реєстрація господарських операцій в первинних документах, які потім передаються в бухгалтерію.

Рис.7. Структура бухгалтерської служби ТОВ «Чорноморська іграшка»

Головний бухгалтер визначає, планує, здійснює та координує організацію бухгалтерського та податкового обліку, здійснює контроль за ефективним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, за оформленням первинних бухгалтерських документів, складає баланс підприємства, організує складання щомісячних, квартальних та річних звітів, приймає участь у проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності, керує робітниками бухгалтерії підприємства, несе відповідальність за достовірністю звітних даних, своєчасність відображення господарських процесів, складання бухгалтерської і податкової звітності.

Бухгалтерська служба ТОВ «Чорноморська іграшка» використовує ПЕОМ, що значно удосконалило обліковий процес. В комп'ютер бухгалтер вводить дані первинних документів, керує режимом обробки облікової інформації, отримує результатну інформацію у вигляді машинограм.

Таким чином створюються автоматизовані робочі місця бухгалтерів (рис. 8).

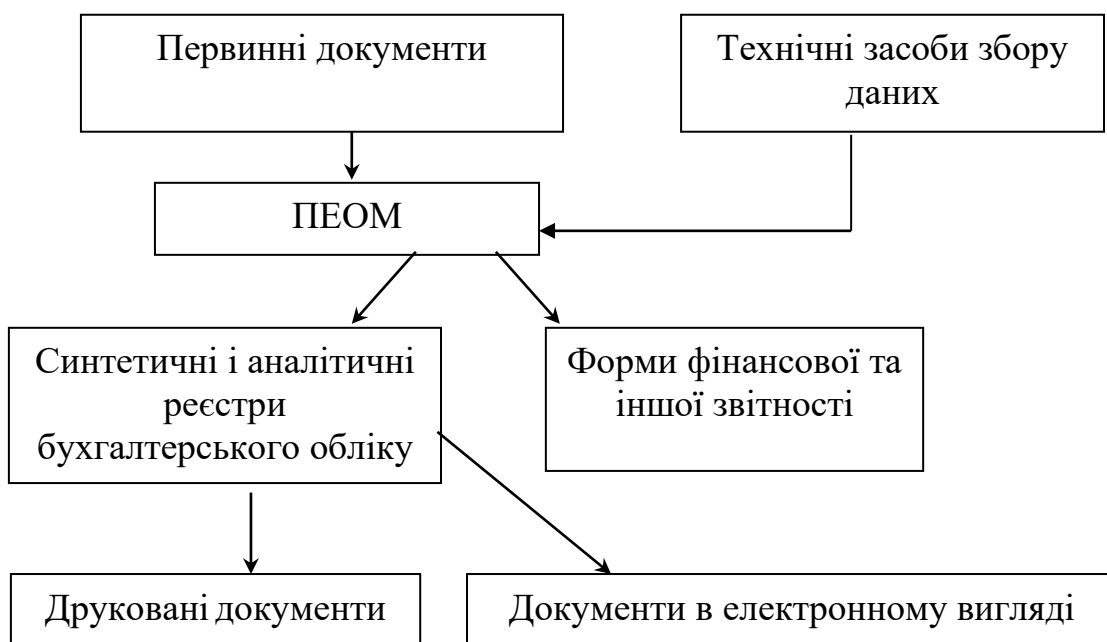

Рис. 8. Облік з використанням ЕОМ

Переваги такої форми бухгалтерського обліку:

- простота вводу даних;
- можливість накопичення та багаторазового використання інформації;
- автоматичне формування аналітичних і синтетичних реєстрів та звітностей;
- оперативність отримання даних;
- зниження трудомісткості облікової праці.

Недолік:

- необхідність спеціального навчання бухгалтера
- необхідність спеціального навчання бухгалтера

На підприємстві облік автоматизовано за допомогою програми 1-С «Бухгалтерія», версія 8.0. Програма включає в себе такі компоненти як: «Розрахунок зарплати», «Облік основних засобів», «Облік нематеріальних активів» та інші. Така структура програми дозволяє функціонувати кожній з компонент окремо та в комплексі з іншими. При сітьовому застосуванні це дає цілісність обліку та його безперервність із одночасним збереженням певного рівню самостійності й незалежності.

Обов'язки з ведення бухгалтерського обліку покладаються на бухгалтерію підприємства на чолі з головним бухгалтером. Облік ведеться методом подвійного запису на рахунках бухгалтерського обліку згідно Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, затвердженого наказом МФУ від 30.11.1999 р. № 291 (зі змінами і доповненнями, внесеними наказом МФУ від 09.12.2002 р. № 1012).

Організаційна стадія обліково-аналітичного процесу включає: вибір форми бухгалтерського обліку, формування бухгалтерії, розробку посадових інструкцій працівників бухгалтерії, вибір форм первинної документації, складання графіка документообороту.

Формуванням складу працівників бухгалтерії займається керівник підприємства за поданням головного бухгалтера. Розробкою усіх необхідних внутрішніх нормативних та регулюючих документів стосовно роботи бухгалтерії займається головний бухгалтер. Саме він займається складанням наказу про облікову політику підприємства, розробкою схем та графіків документообігу і т.д. Усі накази, внутрішні розпорядження затверджуються керівником підприємства - головою правління.

Створення цілісної системи обліку передбачає активне застосування специфічного елемента регулювання бухгалтерського обліку та звітності - облікової політики підприємства. Облікова політика пов'язана із Планом рахунків, складанням бухгалтерських проводок, методикою складання фінансової звітності.

Процес складання Наказу про облікову політику підприємства ТОВ «Чорноморська іграшка» повністю покладено на головного бухгалтера. Затверджується наказ керівником підприємства – головою правління. Посадові інструкції бухгалтерів також розробляються головним бухгалтером відповідно до розподілу обов'язків у структурі бухгалтерії.

Згідно Наказу «Про облікову політику підприємства ТОВ «Чорноморська іграшка»:

1. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться відповідно до:
 - Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»,
 - національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, затверджених наказом Міністерства фінансів України.
2. Облік на підприємстві ведеться за комп'ютерною формою обліку.
3. До складу малоцінних необоротних активів відносяться об'єкти вартістю до 1000 грн. і очікуваним строком корисного використання більше 1 року.
4. Амортизація основних засобів нараховується прямолінійним методом.
5. Амортизація малоцінних необоротних активів нараховується у першому місяці їх використання в розмірі 100% їх вартості.
6. Амортизація нематеріальних активів нараховується прямолінійним методом.
7. До малоцінних швидкозношуваних предметів відносяться предмети зі строком корисного використання менше одного року.
8. Готова продукція обліковується по фактичній виробничій собівартості.
9. Оцінка вибуття сировини, матеріалів, напівфабрикатів, МБП, інших виробничих запасів і готової продукції здійснюється по середньозваженому методу.
10. Облік витрат підприємства ведеться за допомогою рахунків 9 класу «Витрати діяльності».

11. Застосовується нормативний метод обліку витрат на виробництві та калькулюванні собівартості продукції тощо.

Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка» є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій, які наведенні на рис. 9.

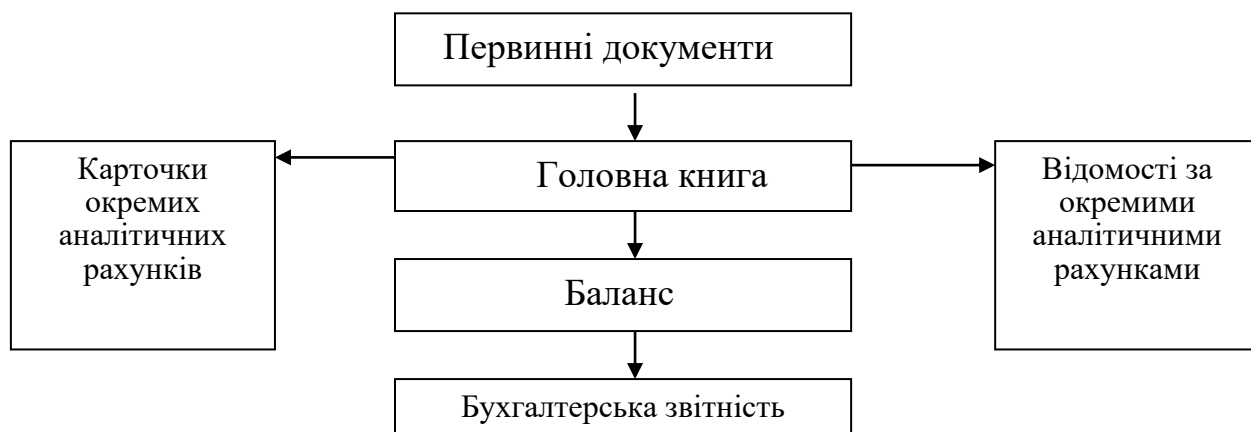

Рис. 9. Реєстрація інформації в первинних і зведених регістрах

Первинні документи складаються під час здійснення господарської операції на паперових і машинозчитувальних носіях інформації і мають такі реквізити: назву документа (форми), код форми, дату і місце складання, назву підприємства, зміст та обсяг господарської операції, вимірювачі господарської операції (у натуральному і вартісному виразах); посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення; особисті підписи або інші ознаки, що одночасно ідентифікують особу, яка здійснила господарську операцію.

Первинні документи мають бути складені в момент здійснення операції, а якщо це неможливо - безпосередньо по закінченні операції. Відповідальність за своєчасне та якісне складання документів, передачу їх у встановлені терміни для відображення в бухгалтерському обліку, за достовірність даних, наведених у документах, несуть особи, які склали і підписали ці документи. Підписи осіб, відповідальних за складання первинних документів, на обчислювальних машинах та інших засобах організаційної техніки, виконуються у вигляді

пароллю або іншим засобом авторизації, що дає змогу однозначно ідентифікувати особу, яка здійснила господарську операцію.

Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх взаємно пов'язаних рахунках бухгалтерського обліку.

У ТОВ «Чорноморська іграшка» організований внутрішній контроль, який передбачає: організацію документообігу підприємства ТОВ «Чорноморська іграшка», тобто складання графіку проходження первинних документів та здійснення контролю за операціями заводу.

Документообіг - це рух документів від моменту їх складання або одержання від інших підприємств, організацій до використання для бухгалтерських записів та передачі до архіву.

Документообіг у ТОВ «Чорноморська іграшка» встановлюється головним бухгалтером, а за його відсутності - особою (юридичною або фізичною), яка веде бухгалтерський облік на договірних засадах, і є обов'язковим для всіх працівників підприємства. На підприємстві графік документообігу складається головним бухгалтером і є додатком до наказу про облікову політику підприємства.

Керівник підприємства намагається створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

Основні етапи документообігу:

- 1) складання й оформлення документа;
- 2) прийняття документа бухгалтерією (обліковим центром підприємства);
- 3) рух документів по відділах і робочих місцях до бухгалтерії (облікового центру), їх обробка і використання для бухгалтерських записів;

4) передача документів на засоби обчислювальної техніки (машинно-облікові станції) і повернення к назад (при ручному веденні бухгалтерського обліку);

5) передача документів до архіву.

Документообіг на підприємстві є обов'язковим для всіх працівників підприємства.

Порядок документообігу залежить від характеру й особливостей господарських операцій та їх облікового оформлення, а також від структури ТОВ «Чорноморська іграшка» і його облікового апарату (бухгалтерії).

Для кожного виду або роду документів (накладних, вимог, рахунків-фактур тощо) розробляється схема документообігу у формі графіка руху документів. У графіку, який встановлюється наказом керівника ТОВ «Чорноморська іграшка», зазначається дата створення або одержання від інших підприємств документів, прийняття їх до обліку, передача в обробку та до архіву.

Первинні документи та облікові реєстри, які прийшли обробку, бухгалтерські звіти та баланси зберігаються в бухгалтерії в закритих шафах під відповідальність головного бухгалтера.

Керівник підприємства затверджує перелік посадових осіб, яких він наділяє правом видачі дозволу (підпису первинних документів) на проведення господарських операцій, пов'язаних з відпуском (витратою) коштів, товарно-матеріальних цінностей, нематеріальних активів тощо. А також конкретних посадових осіб, які мають право підписувати документи на видачу бланків суворої звітності.

Графіки документообігу складають для забезпечення ритмічного і своєчасного надходження до бухгалтерії первинних документів із підрозділів підприємства і безперервного відображення господарської діяльності в системі бухгалтерського обліку.

У ТОВ «Чорноморська іграшка» велика кількість і різноманітність документів. До внутрішніх документів підприємства відносять ті документи,

які складаються в господарствах відповідно до проведених ними операцій: вимоги, накладні, касові ордери, різні акти тощо. До зовнішніх документів належать ті, які надходять у господарство від інших підприємств, установ і організацій. До цієї групи належать також документи, які пишуть в одному господарстві, але вони обертаються між різними господарствами. Сюди належать усі банківські документи – платіжні вимоги, доручення, квитанції про заготівлю сільськогосподарської сировини тощо.

На підприємстві відповідно до П(С)БУ № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності в кінці року складаються наступні форми фінансової звітності: Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал і примітки до фінансової звітності, яка складається відповідно до вимог П(С)БУ № 2-6. Окрім фінансової звітності підприємство складає наступні форми статичної звітності:

Ф № 1-підприємництво «Звіт про основні показники діяльності підприємства» - річна - надається до 16 лютого, квартальна — до 25 числа місяця, наступного за звітним кварталом;

Ф № 11 -ОЗ - «Звіт про наявність і рух основних засобів, амортизацію (знос) - річна - до 9 лютого після звітного року;

Ф № 1-ПВ - місячна і 2-ПВ - квартальна «Звіт про використання робочого часу - до 7 числа після звітного періоду;

Ф. № 1 П «Звіт підприємства»; квартальна - не пізніша за 15 число після звітного періоду, за рік - 20 січня.

Квартальна фінансова звітність надається до 25 числа після звітного періоду.

Форми статистичній звітності надаються в Центральне статистичне управління м. Одеси. Звіти по загальнодержавних і місцевих податках надаються до Одеської Об'єднаної державної інспекції.

3.2. Бухгалтерський облік розрахункових операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка»

3.2.1. Облік дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість у ТОВ «Чорноморська іграшка» регулюється Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість».

Розрахунки з дебіторами за продукцію, товари (виконані роботи, надані послуги) проводяться шляхом попередньої оплати або шляхом відвантаження продукції. Аналітичний облік розрахунків з дебіторами на ТОВ «Чорноморська іграшка» ведеться окремо по кожному дебітору в спеціальній книзі, де на кожного дебітора відведена окрема сторінка. В цій книзі містяться наступні дані: назва підприємства, з яким проводяться розрахунки, сальдо на початок та на кінець кожного місяця, обороти по дебету і по кредиту рахунка 36 та 37 за місяць. В кінці місяця сальдо по кожному дебітору збираються в окремій відомості – це робиться для контролю дебіторської заборгованості. Ці дані співставляються з даними синтетичного обліку.

Для обліку розрахунків з покупцями та замовниками у ТОВ «Чорноморська іграшка» використовується рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». По дебету цього рахунку відображається вартість відвантаженої покупцю продукції, по кредиту – оплата за відвантажену раніше продукцію.

Бухгалтерський облік виданих авансів у ТОВ «Чорноморська іграшка» ведеться на субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами». По дебету цього рахунку відображається сума виданих авансів в рахунок майбутньої поставки товарів (робіт, послуг), на кредиті – залік заборгованості при відвантаженні товарів (проведені робіт, надані послуг).

Дебіторська заборгованість за виданими авансами відображається в балансі в рядку «Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами».

При відвантаженні продукції виписуються такі документи: рахунок-фактура, податкова накладна, товарно-транспортна накладна. Всі документи виписуються в двох екземплярах – оригінал направляється покупцю, а копія залишається у продавця.

Рахунок-фактура складається за допомогою комп'ютерної техніки. Він має такі реквізити: назву, номер розрахункового рахунку в банку, телефон, адресу, податковий номер продавця товару, назву покупця, порядковий номер рахунку-фактури, номенклатуру продукції і її вартість (окремо виділяється сума ПДВ). Рахунок-фактура підписується директором та головним бухгалтером, реєструється в журналі виписаних рахунків-фактур.

Одночасно з рахунком-фактурою виписується податкова накладна. В ній, крім детальних відомостей про продавця і покупця (назва, індивідуальний податковий номер, адреса), містяться умови продажу (наприклад, рахунок-фактура, укладена угода на постачання продукції) та форма проведення розрахунків (наприклад, оплата з розрахункового рахунку, готівка). Вказується також номенклатура відвантаженої продукції, її ціна і розраховується сума ПДВ. Податкова накладна підписується особою, що її склала.

Кореспонденція рахунків з обліку дебіторської заборгованості за товари (роботи, послуги) показана в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 - Кореспонденція рахунків з обліку дебіторської заборгованості за товари (роботи, послуги) у ТОВ «Чорноморська іграшка»

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1. Здійснена передоплата	371	311	3600
2. Відвантажена готова продукція	361	701	16249,72
3. Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ	701	643	2708,29
4. Виписана податкова накладна	643	641	2708,29
5. Реалізована продукція в т.ч. ПДВ	361	701	107055,37
6. Нараховані податкові зобов'язання з ПДВ	701	643	17842,56
7. Виписана податкова накладна	643	642	17842,56
8. Реалізована продукція в т.ч. ПДВ	361	701	32899,88
9. Сплачено ПДВ	701	641	5483,31

Бухгалтерський облік розрахунків з підзвітними особами на ТОВ «Чорноморська іграшка» ведеться на субрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами». По дебету субрахунку 372 відображається видача суми під звіт, по кредиту – її погашення. Дебіторська заборгованість по розрахункам з підзвітними особами в балансі відображається у складі дебіторської заборгованості із внутрішніх розрахунків.

Розрахунки з підзвітними особами виникають в тому випадку, коли підприємство відправляє свого робітника у відрядження або видає йому під звіт кошти на господарські потреби.

У ТОВ «Чорноморська іграшка» видано Наказ керівника, в якому наведений перелік робітників, які є підзвітними особами. Кошти підзвіт не видаються особі, в якій є заборгованості за раніше видані кошти.

Порядок документального оформлення відрядження наступний:

1) оформлення наказу керівника підприємства (в ньому вказуються: пункт призначення, назва підприємства, куди направляється робітник, термін відрядження, мету відрядження);

2) оформлення посвідчення на відрядження, відмітка про дату виїзду;

3) запис в Журналі реєстрації посвідчень на відрядження;

4) видача авансу на відрядження.

Для того, щоб видати аванс на відрядження, необхідно скласти кошторис витрат. Виділяють 5 категорій витрат на відрядження:

1. Добові (витрати на харчування і особисті потреби працівника);

2. На проїзд;

3. На проживання з урахуванням побутових послуг, що надаються в готелі;

4. На сплату телефонних рахунків;

5. Інші витрати.

Добові нараховуються за кожен день перебування робітника у відрядженні.

Видача готівки з каси оформлюється видатковим касовим ордером.

Протягом трьох днів після повернення з відрядження робітник повинен подати до бухгалтерії Звіт про використання коштів, наданих на відрядження або підзвіт. До нього додаються оригінали всіх документів, що підтверджують витрати. Лише в цьому випадку підприємство може списати витрати на відрядження на валові витрати.

Якщо робітник не подав протягом цього терміну Звіт про використання коштів, а також не повернув залишок підзвітної суми до каси, то на нього накладається штраф у розмірі 15% і сума не повернена в строк обкладається податком з доходів фізичних осіб.

У ТОВ «Чорноморська іграшка» суми, видані підзвіт, групуються у відомості, в якій вказуються прізвища підзвітних осіб, сальдо на початок і на кінець місяця, видані під звіт суми і суми, що списуються згідно з наданим Звітом про використання коштів (у відомості ці суми деталізуються, тобто розбиваються по рахункам бухгалтерського обліку).

Кореспонденція рахунків за розрахунками з підзвітними особами показана у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 - Кореспонденція рахунків за розрахунками з підзвітними особами у ТОВ «Чорноморська іграшка»

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1. Виданий з каси підприємства аванс на відрядження	372	301	4500,00
2. Отримана сума фінансової допомоги	311	377	3600,00
3. Видани з каси кошти на закупівлю канцелярських товарів	372	301	1000,00
4. Повернено залишок невикористаного авансу в касу підприємства	301	372	200,00
5. Погашено заборгованість перед підприємством	661	372	750,00

Дебіторська заборгованість з бюджетом у ТОВ «Чорноморська іграшка» виникає у разі переплати суми податків (обов'язкових платежів). Переплата суми податків може бути повернута з бюджету (протягом 10 робочих днів з дня отримання письмової заяви підприємства), а може бути зарахована в рахунок платежів майбутніх звітних періодів.

Повернення суми переплати грошових коштів по податкам і платежам до бюджету оформляється наступною бухгалтерською проводкою:

Дебет 311 рахунку

Кредит 641 рахунку.

Отримання таких коштів буде відображено у банківській виписці по розрахунковому рахунку підприємства.

3.2.2. Облік кредиторської заборгованості

Облік кредиторської заборгованості у ТОВ «Чорноморська іграшка» регулюється Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання».

Кредиторська заборгованість у ТОВ «Чорноморська іграшка» включає в себе кредиторську заборгованість за товари (роботи, послуги) та кредиторську заборгованість за розрахунками:

- з одержаних авансів;
- з бюджетом;
- зі страхування;
- з оплати праці;
- з учасниками;
- із внутрішніх розрахунків.

Кредиторська заборгованість за товари (роботи, послуги) на ТОВ «Чорноморська іграшка» виникає у таких випадках:

- при одержанні передоплати від покупця;
- при одержанні від покупця товарів (робіт, послуг).

Для бухгалтерського обліку передплат від покупця на ТОВ «Чорноморська іграшка» використовується субрахунок 681 «Розрахунки за авансами одержаними». По кредиту цього рахунку відображається сума отриманої передоплати від покупця, по дебету – відвантаження продукції в рахунок отриманої раніше передоплати.

При одержанні від покупця товарів підприємство отримує від нього оригінали наступних документів: рахунку-фактури, податкової накладної, накладної (можливо товарно-транспортної накладної).

Для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на ТОВ «Чорноморська іграшка» використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». По кредиту цього рахунку відображається вартість оприбуткованої від постачальника продукції, по дебету – оплата за таку продукцію.

Кореспонденція рахунків по обліку кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги) у ТОВ «Чорноморська іграшка» наведена в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 - Кореспонденція рахунків з обліку кредиторської заборгованості у ТОВ «Чорноморська іграшка»

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1.Отримання сировини від СГП «Авангард»	201	631	69166,67
2.Нараховано податковий кредит з ПДВ	644	631	13833,33
3.Отримана податкова накладна	641	644	13833,33
4.Перераховано з розрахункового рахунку СГП «Авангард» за постачання сировини.	631	311	83000,00

Для обліку розрахунків по єдиному соціальному внеску у ТОВ «Чорноморська іграшка» використовується рахунок 65 «Розрахунки по страхуванню» з відповідними субрахунками.

По кредиту цих субрахунків відображається нарахування внесків, по дебету – їх сплата.

У ТОВ «Чорноморська іграшка» єдиний соціальний внесок сплачуються одночасно з отриманням коштів на сплату заробітної плати в установі банку (1 раз на місяць). Якщо заробітна плата сплачується з виручки від реалізації продукції (наданих послуг) або у натуральному виразі, то платник повинен

сплатити страхові внески на наступний день після такої виплати. В разі нестачі коштів на рахунку платника на виплату заробітної плати і сплату страхових внесків в повному обсязі видача грошових коштів на оплату праці і перерахування страхових внесків проводиться у пропорційних сумах. Якщо заробітна плата за місяць не сплачується, то внески перераховуються не пізніше 20 календарних днів після закінчення місяця, за який нарахована заробітна плата.

Внески до бюджету сплачуються за допомогою платіжних доручень.

Звітність подається в 2-х екземплярах, підписується керівником, головним бухгалтером підприємства і виконавцем, завіряється печаткою. Один екземпляр подається відповідному органу, інший - залишається у бухгалтерії підприємства.

Для бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці у ТОВ «Чорноморська іграшка» використовується рахунок 66 «Розрахунки з оплати праці», що має такі субрахунки:

- 661 «Розрахунки за заробітною платою»;
- 662 «Розрахунки з депонентами».

По кредиту рахунку 66 «Розрахунки з оплати праці» відображається сума нарахованої заробітної плати (основної і додаткової), по дебету – утримання із заробітної плати та її виплата.

Системи та форми оплати праці, норми праці, розцінки, тарифні сітки, схеми посадових окладів, розміри надбавок, доплат, премій, винагород і інших заохочувальних, компенсаційних і гарантійних виплат у ТОВ «Чорноморська іграшка» визначаються колективним договором.

Оплата праці керівників та спеціалістів здійснюється по погодинно-преміальній системі. Співвідношення між мінімальним розміром заробітної плати і розміром посадового окладу керівника не повинно перевищувати 1:8.

Для визначення фактично відпрацьованого кожним працівником часу ведеться табель робочого часу, який містить наступні реквізити: прізвища виконавців робіт, їх табельні номери; місце праці (ділянка); період праці (місяць); години праці за кожен день місяця.

Виплата заробітної плати проводиться за допомогою розрахунково-платіжної відомості. Якщо працівник протягом 3 днів не отримав заробітної плати, то вона депонується (проти прізвища працівника ставиться напис

«Депоновано» і сума оплати повертається на зберігання на поточний рахунок в банку).

Виплата заробітної плати у ТОВ «Чорноморська іграшка» проводиться двічі на місяць – 22 числа поточного місяця і 7 числа наступного місяця.

Кореспонденцію рахунків за розрахунками з оплати праці на ТОВ «Чорноморська іграшка» подано в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 - Кореспонденція рахунків за розрахунками з оплати праці у ТОВ «Чорноморська іграшка»

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1.Нарахована заробітна плата робітникам за виробництво продукції	23	661	120224,08
2.Нарахована заробітна плата адміністративному персоналу	92	661	51663,91
3 . Нарахована заробітна плата працівникам за послуги по ремонту обладнання	154	661	154,67
4.Видана із каси заробітна плата	661	301	70388,74

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Під час виконання кваліфікаційної роботи мною вивчено та проаналізовано облік, аналіз та контроль розрахункових операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка».

В першому розділі кваліфікаційної роботи розглядаються поняття, суть призначення і склад розрахункових операцій підприємства. Облік розрахункових операцій є важливою складовою обліку фінансово-господарської діяльності підприємства і здійснюється в нерозривному зв'язку з обліком інших операцій (касових, виробничих, операцій з інвестиційною діяльністю підприємства). Це пояснюється тим, що більшість із вказаних операцій прямо або непрямо впливають на розрахункові взаємовідносини між підприємствами, що виникають в процесі діяльності, та внаслідок не завершення розрахунків на кінець періоду вони утворюють дебіторську або кредиторську заборгованість.

Слід відмітити, що розрахунки – це вартість, що авансується в грошовій формі, приймає в процесі планомірного кругообігу засобів форму оборотних фондів і фондів обігу необхідна для підтримки безперервності кругообігу і така, що повертається в початкову форму після його завершення.

Метою обліку розрахункових операцій є облік дебіторської та кредиторської заборгованості та на основі отриманих даних складання звітів, користувачами яких є власники акцій і кредитори, постачальники і покупці, представники податкових та інших державних служб і позабюджетних фондів, персонал підприємства, яка дозволяє визначитися стосовно доцільності партнерства і подальшого розвитку співпраці, здійснювати контроль діяльності підприємства з боку державних органів, власників, кредиторів.

Об'єктом дослідження нашої дипломної роботи є товариство з обмеженою відповідальністю ТОВ «Чорноморська іграшка».

Бухгалтерський облік у ТОВ «Чорноморська іграшка» ведеться відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність

в Україні» та Положень(стандартів) бухгалтерського обліку. У ТОВ «Чорноморська іграшка» використовують комп'ютерну форму бухгалтерського обліку. На заводі вибрали таку програму як «1-С:бухгалтерія» - це універсальна бухгалтерська програма, яка є значно удосконаленою версією «1С:Бухгалтерії» - найбільш поширеної бухгалтерської програми в нашій країні, яка може бути налагоджена самим бухгалтером на особливості ведення бухгалтерського обліку на своєму підприємстві, на будь-які зміни законодавства і форм звітності.

В ході проведення внутрішньогосподарського контролю встановлено, що надана інформація дає дійсне й повне уявлення про реальний склад активів та пасивів підприємства. Система бухгалтерського обліку, що використовувалася на підприємстві, відповідає чинному законодавству та нормативним вимогам.

Помилки у бухгалтерському обліку в звітному періоді не мають значного впливу на фінансову звітність та на стан справ у цілому.

Вивчення обліку розрахункових операцій показало, що хоч підприємство і дотримується існуючих норм законодавства та правил обліку дебіторської та кредиторської заборгованості, правильно нараховуються, сплачуються та обліковуються податки та збори до фондів соціального страхування, ведуться книги продажу та придбання товарів, робіт, послуг, форма та строки подання п'яти форм звітності відповідають нормам українського законодавства.

На основі проведеного дослідження організації обліку та контролю розрахункових операцій можна зробити наступні висновки та пропозиції:

1. Необхідність у обліковій інформації щодо розрахункових операцій вимагає формулювання основних завдань їх обліку, в системі управління підприємством, якими є: розкриття інформації про заборгованість у наказі про облікову політику; розробка графіку документообігу для документів, що підтверджують виникнення розрахунків; вибір облікових реєстрів, у яких відображаються розрахункові операції. Розглянутий стан організації розрахункових операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка» свідчить, що він відповідає вимогам чинного законодавства з цього питання і ведеться із

застосуванням типових форм первинних документів зі складанням відповідним бухгалтерських проведення.

2. Для удосконалення обліку розрахункових операцій, при її автоматизації, рекомендовано: створити інформаційну базу кредиторської та дебіторської– заборгованості учасників розрахунків; звірити в електронній формі взаємні вимоги та зобов'язання й знайти найбільш раціональні способи погашення взаємної заборгованості:

- провести взаємозаліки, поступово скорочуючи обсяги заборгованості;
- вести облік та звітність проведених взаєморозрахунків.

Таким чином, створений під певне підприємство інструментарій забезпечує високий рівень адаптації програмного засобу як до особливостей суб'єкта господарювання, так і до змін в обліковій політиці та в діючому законодавстві. Це також дасть змогу проводити ефективну цінову політику, спрямовану на збільшення прибутку.

3. За результатами проведеного аналізу розрахунків з дебіторами та кредиторами у ТОВ «Чорноморська іграшка» запропоновано рекомендації щодо управління дебіторською заборгованістю для покращання фінансового стану підприємства.

4. Розглянуті організаційні підходи щодо внутрішньогосподарського контролю забезпечать вирішення важливих завдань, що мають істотне значення для управління фінансово-господарською діяльністю ТОВ «Чорноморська іграшка». Для удосконалення внутрішньогосподарського контролю розрахункових операцій на підприємстві рекомендовано проведення тесту внутрішньогосподарського контролю, що дасть змогу оцінити стан заборгованості та сприятиме зниженню суми дебіторської заборгованості, скороченню сумнівної і безнадійної дебіторської заборгованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 від 7 лютого 2013 р. № 73 (зі змінами та доповненнями): веб-сайт. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення: 20.02.2023).
2. Закон України "Про банки і банківську діяльність" №2131-III від 07.12.2000р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення 20.02.2023).
3. Про платіжні системи і переказ грошей в Україні : Закон України 2346-III від 05.04.2001 р. зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>. (дата звернення 20.02.2023 р.)
4. Наказ Міністерства статистики України від 15.02.96 р. № 51 «Про затвердження типових форм первинного обліку касових операцій» зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0508-98>. (дата звернення 22.02.2023 р.)
5. Наказ Держкомстату України від 27.07.98 N 263 «Про затвердження типових форм первинного обліку та Інструкції про порядок їх виготовлення, зберігання і застосування» зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0508-98> (дата звернення 22.02.2023 р.)
6. Загальні вимоги до фінансової звітності Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затверджене наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013р.№73// зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення 23.02.2023 р.)
7. Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», затверджена Постановою Правління НБУ №22 від 21.01.2004 р. зі змінами та доповненнями . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>(дата звернення 10.03.20 р.)
8. Інструкція «Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах», затверджена Постановою Правління

національного банку України №492 від 12.11.2003р. зі змінами та доповненнями

9. Інструкція щодо застосування плану рахунків. Наказ Міністерства України від 30.11.99 р. №291 зі змінами та доповненнями//режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. (дата звернення 15.03.20 р.)

10. Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. Економічний аналіз (практикум): навч. посібник. 2-ге вид. Львів: «Магнолія 2006», 2015. 326 с

11. Бабіч В. В., Сагова С. В. Фінансовий облік. Київ: КНЕУ, 2006. 282 с.

12. Бухгалтерський облік: навч.-метод.посібник для самост. вивч. дисц. / Л. Г. Ловінська, Л. В. Жилкіна, О. М. Голенко та ін. К.: КНЕУ, 2009. 370 с.

13. Гарасим П. М., Журавель Г. П., Хомин П. Я. Курс фінансового обліку:навч. посібник. К.: Знання,2007. 566с.

14. Живко З.Б. Контрольно-ревізійна діяльність: навч. посібник. К.: Алерта, 2012. 496 с.

15. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік: навчальний посібник для вищої школи. К.: Центр учбової літератури, 2013. 688 с.

16. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. К., 2012. 647 с.

17. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. 5-е вид., допов. І перероб. К.: Алерта, 2011. 976 с.

18. Чеснакова Л. С., Алексєєва А. В., Масалітіна В. В. Бухгалтерський облік: навч.посіб. / Київський нац.торговельно- економічний ун-т. - К.: КНТЕУ, 2009. 397с.

19. Фінансовий аналіз / М.Д. Білик, О.В. Павловські, Н.М. Притуляк та ін. Київ.: КНЕУ, 2009. 592 с.

20. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, М. І. Беленкова та

М.І. Кутер. / За ред. проф. М. Ф. Огійчука. 6-те вид., перероб. і допов. – К. : Алерта, 2011. – 1042 с.

21. Фінанси підприємств: підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 4-те вид., перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2007. 460 с

22. Хома І.Б. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / І.Б. Хома, Н.І. Андрушко, К.М. Слюсарчик. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. 344 с.

23. Чумаченко, М.Г. Економічний аналіз: навч. посібник. 2.вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2003. 555 с.

24. Югас Е.Ф., Попович М.С. Контроль і ревізія безготівкових розрахунків // Науковий вісник Ужгородського університету. 2014. №243. С.212-217.

25. Методичні вказівки до виконання випускних робіт студентами спеціальності 071 «Облік і оподаткування» на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня – бакалавр / Укл. Л.В. Іванченкова, Л.Б. Скляр, Г.О. Ткачук. Одеса: ОНАХТ, 2018. 31 с.

26. <http://www.vobu.com.ua/>

27. <http://buhgalter911.com/>

28. <http://zakon4.rada.gov.ua>

Додаток А

Таблиця 1.1 - Бухгалтерські записи з визнання та погашення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1. Реалізація вітчизняному покупцю			
1.1	Готової продукції	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	701 «Дохід від реалізації готової продукції»
1.2	Товарів	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	702 «Дохід від реалізації товарів»
1.3	Робіт і послуг	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»
2. Одночасно на суму ПДВ			
2.1		701 «Дохід від реалізації готової продукції»	641 «Розрахунки за податками»
2.2		702 «Дохід від реалізації товарів»	641 «Розрахунки за податками»
2.3		703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	641 «Розрахунки за податками»
3. Списуємо собівартість реалізованих			
3.1	Готової продукції	901 «Собівартість реалізованої готової продукції»	26 «Готова продукція» 27«Продукція сільськогосподарського виробництва» 21 «Тварини на вирощуванні та відгодівлі»
3.2	Товарів	902 «Собівартість реалізованих товарів»	28 «Товари»
3.3	Робіт і послуг	903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг»	23 «Виробництво»
4. Погашена дебіторська заборгованість грошовими коштами			
4.1		311 «Поточні рахунки в національній валюті»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»
4.2		301 «Каса в національній валюті»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»
5. Погашена дебіторська заборгованість взаєморозрахунками			
5.1		63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»
5.2		68 «Розрахунки за іншими операціями»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»

Додаток Б

Таблиця 1.1 - Бухгалтерські записи з визнання та погашення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1.	Повернення грошових коштів, раніше отриманих за реалізовану продукцію та надані послуги після повернення продукції або у випадку зайвого перерахування сум	36	30,31
2.	Відображення виникнення доходу і дебіторської заборгованості в момент реалізації продукції, товарів, робіт і послуг	36	70
3.	Відображення отримання іншого операційного доходу при: - реалізації інших оборотних активів; - від операційної оренди активів; - від операційної курсової різниці, отриманої при перерахунку дебіторської заборгованості іноземних покупців	36	712 713 714
4.	Відображення доходу страхових компаній	36	76
5.	Відображення надходження коштів за раніше відвантажену продукцію	30,31	36
6.	Отримання короткострокового векселя в рахунок забезпечення дебіторської заборгованості	34	36
7.	Погашення заборгованості покупців еквівалентами грошових коштів та поточними фінансовими інвестиціями	35	36
8.	Списання дебіторської заборгованості за рахунок резерву сумнівних боргів	38	36
9.	Отримання довгострокового векселя в рахунок забезпечення дебіторської заборгованості	162	36
10.	Взаємозалік заборгованостей у випадку попередньої оплати продукції	681	36
11.	Відображення суми знижок, наданих після реалізації	70	36
12.	Зменшення дебіторської заборгованості покупців у зв'язку з виконанням ними робіт, які за умовами продажу мають виконуватися підприємством-постачальником	93	36

Додаток В

Таблиця 1.3 – Типові операції за рахунком 37 «Розрахунки з різними дебіторами»

з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1.	Пред'явлено претензії постачальникам за порушення договірних умов при постачанні:		
	- основних засобів	37	10
	- необоротних матеріальних активів	37	11
	- тварин для поповнення основного стада, будівництва основних засобів	37	15
	- виробничих запасів	37	20
	- молодняку тварин	37	21
	- малоцінних і швидкозношуваних предметів	37	22
	- продукції сільськогосподарського виробництва	37	27
	- товарів	37	28
2.	Відображення дивідендів пов'язаних сторін від довготермінових фінансових інвестицій, віднесених на розрахунки з дебіторами	37	14
3.	Переведення довготермінової дебіторської заборгованості в поточну	37	16
4.	Відображення претензії за гудвілом	37	19
5.	Пред'явлено претензії до підприємств сервісу за порушення договірних умов при виконанні робіт, наданні послуг	37	23
6.	Пред'явлено претензії до постачальників чи підрядників за брак, що виник унаслідок їх вини	37	24
7.	Пред'явлено претензії до постачальників з приводу поставки напівфабрикатів	37	25
8.	Видано позику на індивідуальні потреби готовою продукцією	37	26
9.	Видано готівку підзвітним особам	37	30
10.	Перерахування авансів підрядникам і постачальникам	37	31
11.	Видано під звіт грошові документи (марки, талони тощо)	37	33
12.	Зарахування авансів в оплату покупцям і замовникам	37	36
13.	Пред'явлено претензії до постачальників чи підрядників за порушення договірних умов, виявлених до оприбуткування товарно-матеріальних цінностей, виконаних робіт і наданих послуг	37	36
14.	Відображення сплачених авансом орендних платежів при настанні терміну їх оплати орендодавцям	37	39
15.	Перерахування авансів підрядникам і постачальникам за рахунок довготермінової позики	37	50
16.	Перерахування авансів підрядникам і постачальникам за рахунок короткотермінової позики	37	60
17.	Пред'явлено претензію з приводу неправильного нарахування податків і платежів	37	64
18.	Зарахування кредиторської заборгованості підзвітних осіб у погашення квартирної плати, за відвідування дітьми дошкільних закладів тощо	37	68
19.	Відображення виручки за продані квитки	37	69
20.	Відображено вартість реалізованої іншим дебіторам продукції	37	70

21.	Відображено орендну плату, котру віднесено на орендарів	37	71
22.	Відображено нараховані відсотки за позиками на індивідуальні потреби	37	73
23.	Списано кредиторську заборгованість підзвітних осіб після терміну позовної давності	37	74
24.	Віднесено на винних відшкодування збитків від надзвичайних подій	37	75
25.	Надходження у рахунок погашення суми претензій:		
	- основних засобів	10	37
	- необоротних матеріальних активів	11	37
	- тварин для поповнення основного стада, основних засобів	15	37
	- виробничих запасів	20	37
	- молодняку тварин	21	37
	- малоцінних і швидкозношуваних предметів	22	37
	- продукції сільськогосподарського виробництва	27	37
	- товарів	28	37
26.	Переведення заборгованості інших дебіторів у довготермінову	16	37
27.	Оприбуткування нематеріальних активів, придбаних підзвітними особами	12	37
28.	Передача дебіторської заборгованості, пов'язаної із здійсненням спільної діяльності без створення юридичної особи як довготермінових фінансових інвестицій	14	37
29.	Виконання робіт, надання послуг у рахунок погашення суми претензій	23	37
30.	Витрачено підзвітні суми на придбання напівфабрикатів	25	37
31.	Витрачено підзвітні суми на придбання готової продукції	26	37
32.	Погашення дебіторської заборгованості готівкою	30	37
33.	Погашення дебіторської заборгованості через банк	31	37
34.	Внесення дебіторської заборгованості у вечірню касу банку	33	37
35.	Отримання короткотермінового векселя взамін дебіторської заборгованості	34	37
36.	Переведення дебіторської заборгованості в поточні фінансові інвестиції	35	37
37.	Списання заборгованості за цільовими внесками	48	37
38.	Списання заборгованості за довготерміновими позиками, виданими на індивідуальні потреби, шляхом сплати її через банк	50	37
38.	Погашено заборгованість різних дебіторів за рахунок передачі ними довготермінових векселів, виданих підприємством в оплату отриманих товарів, послуг тощо	51	37
40.	Погашено заборгованість за короткотерміновими позиками, виданими на індивідуальні потреби, шляхом сплати її через банк	60	37
41.	Відображення суми претензії, що має бути сплачена протягом дванадцяти місяців з дати балансу	61	37
42.	Погашення заборгованості інших дебіторів шляхом передачі ними підприємству виданого короткотермінового векселя, котрим воно оплатило придбані товари	62	37
43.	Зарахування авансів в оплату підрядникам і постачальникам	63	37

44.	Оплата іншими дебіторами заборгованості підприємства за податками чи платежами на основі акта взаємозвірки розрахунків	64	37
45.	Те саме за платежами зі страхування	65	37
46.	Віднесення неповернутих підзвітних сум у рахунок оплати праці	66	37
47.	Зменшення нарахованих доходів на суму дебіторської заборгованості учасників за іншими операціями	67	37
48.	Зменшення нарахованої орендної плати на суму дебіторської заборгованості за іншими операціями	68	37
49.	Відображено матеріальні витрати, здійснені одним з учасників спільної діяльності, без створення юридичної особи	80	37
50.	Списано втрати від курсової різниці в заборгованості іноземних дебіторів на підприємствах, що не використовують рахунки класу 9	84	37
51.	Списано дебіторську заборгованість унаслідок надзвичайних подій на підприємствах, що не використовують рахунки класу 9	85	37
52.	Нараховано за відрядження, витрати за котрим мають загальновиробничий характер	91	37
53.	Те саме загальногосподарського характеру	92	37
54.	Те саме, пов'язане зі збутом продукції	93	37
55.	Списання сумнівних і безнадійних боргів, утрат від курсових різниць на підприємствах, що використовують рахунки класу 9	94	37
56.	Списано дебіторську заборгованість унаслідок надзвичайних подій на підприємствах, що використовують рахунки класу 9	99	37

Додаток Д

Таблиця 1.4 - Кореспонденція бухгалтерських рахунків по обліку
розрахунків з постачальниками та підрядниками

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1.	Відображено надходження від постачальника основних засобів або вартості виконаних робіт підрядником, пов'язаних із створенням основних засобів	15	63
2.	Відображено надходження на підприємство від постачальника товарно-матеріальних цінностей	20, 21, 22, 25, 28	63
3.	Віднесено на витрати виробництва вартість робіт, виконаних підрядником	23	63
4.	Повернуто на підприємство від постачальника раніше перераховані йому кошти	30, 31	63
5.	Відображено суму недостачі при оприбуткуванні на склад цінностей від постачальника	374	63
6.	Відображено суму ПДВ (податкового кредиту) із вартості придбаних цінностей у постачальника, а також виконаних робіт і послуг підрядником	64	63
7.	Належить підрядникам за виконані роботи і надані послуги	91, 92, 93	63
8.	Визнано підприємством претензії (штрафи, пені, неустойки), пред'явлені зі сторони постачальника	948	63
9.	Списано безнадійну дебіторську заборгованість по розрахунках із постачальниками на інші витрати операційної діяльності	944	63
10.	Нараховано заборгованість підрядній організації за здійснення робіт, пов'язаних із запобіганням або ліквідацією наслідків стихійного лиха	993	63
11.	Проведена оплата постачальникам та підрядникам за поставлені цінності, виконані роботи і надані послуги	63	30
12.	В рахунок оплати заборгованості перед постачальником передано векселі, отримані підприємством від покупця	63	34
13.	Погашено заборгованість перед постачальником коштами, виданими підзвітними особами	63	372
14.	В рахунок погашення боргу передано постачальнику акції підприємства	63	46
15.	Проведено розрахунок з постачальником за рахунок позики банку	63	50, 60
16.	Видано вексель постачальникам та підрядникам в рахунок поставки цінностей або виконаних робіт	63	51, 62

Додаток Е

Таблиця 1.9 - Кореспонденція бухгалтерських рахунків по обліку
розрахунків за іншими операціями

№ з\п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1.	Передача дочірньому підприємству довготермінових фінансових інвестицій	68	14
2.	Придбане підприємство з негативним гудвілом, діяльність котрою прогнозується з обчислюваними збитками в майбутньому	68	19
3.	Виплачені з каси відсотки за орендні (лізингові) операції	68	30
4.	Перераховані відсотки за орендні лізингові операції через банк	68	31
5.	За рахунок відсотків видано путівку в санаторій	68	33
6.	Оплачено кредиторську заборгованість передачею одержаного короткотермінового векселя	68	34
7.	Погашена дебіторська заборгованість за продані продукцію, товари і послуги раніше отриманими авансами	68	36
8.	Віднесено за рахунок отриманого авансу дебіторську заборгованість за спільною діяльністю	68	37
9.	Зараховано відсотки до пайового капіталу	68	41
10.	За рахунок відсотків погашена заборгованість у статутний капітал	68	46
11.	За рахунок отриманого авансу сформовано резерв забезпечення гарантійних ремонтів	68	47
12.	За рахунок цільового фінансування оплачено кредиторську заборгованість	68	48
13.	За рахунок довготермінової позики оплачена кредиторська заборгованість	68	50
14.	Погашено заборгованість за іншими операціями за рахунок довготермінових векселів виданих	68	51
15.	На суму іншої кредиторської заборгованості видано облігації	68	52
16.	Переоформлено іншу кредиторську заборгованість на довготермінові зобов'язання	68	65
17.	Погашено кредиторську заборгованість за рахунок короткотермінової позики	68	60
18.	Видано короткотерміновий вексель на суму кредиторської заборгованості	68	62
19.	Зараховано переплату постачальникам в погашення іншої кредиторської заборгованості	68	63
20.	Зараховано переплату за податками у погашення іншої кредиторської заборгованості	68	64
21.	Те саме щодо переплати за страхуванням	68	65
22.	Реалізовано дочірнім підприємствам продукцію, роботи, послуги	68	70
23.	Те саме щодо інших оборотних активів	68	71

24.	Винагорода за здані в оренду дочірнім підприємствам необоротні активи	68	73
25.	Реалізовано дочірнім підприємствам необоротні активи	68	74
26.	Надходження нематеріальних активів від дочірніх підприємств	12	68
27.	Відображення коштів чи майна, переданого дочірніми підприємствами іншим підприємствам як довготермінових фінансових інвестицій		68
28.	Отримання незавершеного будівництва чи машин і механізмів в обмін за бартером як авансу	15	68
29.	Оприбутковано закуплені в громадян виробничі запаси	20	68
30.	Прийнято худобу від населення для реалізації	21	68
31.	Отримано МПП від дочірніх підприємств	22	685
32.	Отримано від дочірніх підприємств роботи і послуги виробничого характеру	23	68
33.	Послуги різних кредиторів на виправлення браку	24	68
34.	Одержано від дочірніх підприємств товари	28	68
35.	Одержано готівкою аванс за поставку товарно-матеріальних цінностей	30	68
36.	Одержано аванс за поставку товарно-матеріальних цінностей через банк	31	68
37.	Придбані цінні папери в інших підприємств	35	68
38.	Нараховано відсотки за товарами, отриманими у кредит	37	68
39.	Відображення заборгованості перед дочірніми підприємствами за роботи щодо майбутніх витрат	39	68
40.	Нарахування компенсації за гарантійним ремонтом	47	68
41.	Погашено довготермінову позику дочірнім підприємством	50	68
42.	Погашено короткотермінову позику дочірнім підприємством	60	68
43.	Переоформлено кредиторську заборгованість поставальникам як отриманий від них аванс	63	68
44.	Оплачено заборгованість за податками дочірнім підприємством	64	68
45.	Те саме щодо заборгованості за страхуванням	65	68
46.	Утримано зі зарплати аліменти	66	68
47.	Виконано окремі операції з обробки сировини дочірніми підприємствами	80	68
48.	Відображено витрати за перестрахуванням	84	68
49.	Послуги дочірніх підприємств для ліквідації наслідків надзвичайних подій	85	68
50.	Послуги дочірніх підприємств загальновиробничого характеру	91	68
51.	Те саме загальногосподарського характеру	92	68
48.	Відображено витрати за перестрахуванням	84	68
49.	Послуги дочірніх підприємств для ліквідації наслідків надзвичайних подій	85	68
50.	Послуги дочірніх підприємств загальновиробничого характеру	91	68
51.	Те саме загальногосподарського характеру	92	68